

T.C.
İSTANBUL MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS TEZİ

SUÇLUYU KAYIRMA SUÇU

(TCK Md. 283)

İsmail Furkan CENGİZ

DANIŞMAN

Prof. Dr. Mahmut KOCA

İSTANBUL, 2023

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar tüm safhalarda etik dışı bir davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, bu tez çalışması ile elde edilen tüm bilgi ve yayınlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları kaynakçama koyduğumu, yine bu tez çalışmasında ve yazım aşamasında patent ve telif haklarını ihlal edecek bir davranışım olmadığını beyan ederim.

ÖNSÖZ

Suçluyu kayırma suçunun incelenmesinde, Türk Ceza Kanunu'nun benimsediği suç teorisi esas alınmıştır. Bu bağlamda, suçun tarihsel gelişimi, suçla korunan hukuki değer, maddi, manevi ve hukuka aykırılık unsurları, kusurluluk, kusurluluğu etkileyen nedenler, suçun özel görünüş şekilleri, yargılama usulü, suç karşılığı öngörülen yaptırım ve son olarak suçun benzer suçlarla mukayese edilmesi konuları incelenmiştir.

Tezimin yazım süreci boyunca desteklerini esirgemeyen başta tez danışmanım saygıdeğer Prof. Dr. Mahmut Koca olmak üzere her zaman manevi olarak desteklerini hissettiğim sevgili aileme ve kıymetli eşim Zeynep Sena Cengiz'e teşekkürü bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
KISALTMALAR	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
GİRİŞ.....	1
I.SUÇLUYU KAYIRMA SUÇU.....	3
A.GENEL OLARAK.....	3
B.SUÇUN TARİHSEL GELİŞİMİ.....	4
C.KARŞILAŞTIRMALI HUKUKTA SUÇLUYU KAYIRMA SUÇU.....	7
D.SUÇLA KORUNAN HUKUKİ DEĞER.....	9
II .SUÇUN UNSURLARI.....	10
A.MADDİ UNSURLAR.....	10
1.Fail.....	10
2.Mağdur.....	12
3.Suçun Konusu.....	13
4.Fiil.....	15
a.Genel Olarak	15
b.Suçluya Araştırmadan Kurtulması İçin İmkân Sağlanması.....	18
c.Suçluya Yakalamadan Kurtulması İçin İmkân Sağlanması	20
d.Suçluya Tutuklamadan Kurtulması İçin İmkân Sağlanması.....	23
e. Suçluya Hükümün İnfazından Kurtulması İçin İmkân Sağlanması.....	26
B.MANEVİ UNSURLAR	28
C.HUKUKA AYKIRILIK UNSURU.....	31
1.Genel Olarak.....	31
2.Hukuka Uygunluk Nedenleri	32

III.KUSURLULUK	36
A.GENEL AÇIKLAMALAR	36
B.KUSURLULUĞU ETKİLEYEN NEDENLER.....	37
IV.SUÇUN NİTELİKLİ HALİ VE ŞAHSİ CEZASIZLIK NEDENLERİ.....	38
A. SUÇUN DAHA FAZLA CEZAYI GEREKTİREN NİTELİKLİ HALİ	38
B. ŞAHSİ CEZASIZLIK NEDENLERİ	40
V. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ ŞEKİLLERİ.....	41
A.TEŞEBBÜS.....	41
B.İŞTİRAK.....	42
C.İÇTİMA.....	44
VI.YAPTIRIM	46
VII.YARGILAMA USULÜ	48
VIII.BENZER SUÇLARLA MUKAYESESİ.....	51
A. SUÇ ÜSTLENME SUÇU	51
B.SUÇ DELİLLERİNİ YOK ETME, GİZLEME VEYA DEĞİŞTİRME SUÇU.....	54
C.BAŞKASI YERİNE CEZA İNFAZ KURUMUNA VEYA TUTUKEVİNE GİRME SUÇU.....	55
D.YALAN TANIKLIK SUÇU	57
SONUÇ	59
KAYNAKÇA.....	62

KISALTMALAR

Bkz	: Bakınız
C	: Cilt
CD	: Ceza Dairesi
CMK	: Ceza Muhakemesi Kanunu
E.	: Esas
Erş.	: Erişim
ETCK	: Eski Türk Ceza Kanunu
K.	: Karar
Md.	: Madde
s.	: Sayfa
T.	: Tarih
TBB	: Türkiye Barolar Birliği
TBBD	: Türkiye Barolar Birliği Dergisi
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TMK	: Türk Medeni Kanunu
YCGK	: Yargıtay Ceza Genel Kurulu

ÖZET

Bu çalışmada, 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "Millele ve Devlete Karşı Suçlar" başlıklı dördüncü bölümünün "Adliyeye Karşı Suçlar" başlıklı ikinci bölümünde Türk Ceza Kanunu'nun 283. maddesinde düzenlenen suçluyu kayırma suçu ele alınmıştır.

Bünyesinde bir öncül suçun işlenmesini araması nedeniyle karmaşık bir yapıda bulunan bu suç, suç teorisine ilişkin ilkeler ışığında unsurlarına (maddi, manevi, hukuka aykırılık) ayrılarak analiz edilmiştir. Bununla birlikte, kusurluluk, suçun konusu, fiil, teşebbüs, içtima gibi konular Yargıtay kararları ve örneklerle açıklanmıştır. Yargılama usulü ve işlenen suç karşısında öngörülen yaptırım konusu incelenmiştir. Suçun benzer suçlarla mukayesesi yapılarak suçluyu kayırma suçunun benzer suçlardan farkları ve suçun uygulama alanı konuları ele alınmıştır. Son olarak çalışmamızın sonuç kısmında konuyla ilgili genel bir değerlendirme yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Suçluyu Kayırma Suçu, Adliyeye Karşı Suçlar, Millele ve Devlete Karşı Suçlar.

ABSTRACT

In the present study, 5237 numbered Turkish Penal Code “Crimes Against the Nation and the State” fourth section “Crimes Against the Courthouse” second section Turkish Penal Code 283. in the article held the crime of favoritism, has been examined.

This crime, which has a complex structure because it seeks the commission of a predicate crime, it was analyzed by separating into its elements (material, morale, illegality) in the light of the principles of crime theory. Moreover, faultiness, the subject of the crime, act, attempt, assembly topics like, tried to be explained with Supreme Court decisions and examples. The trial procedure and the subject of the sanction foreseen in return for the crime have been examined. By comparing the crime with similar crimes, the differences between the crime of favoritism and similar crimes and the scope of application of the crime are discussed. Finally, a general evaluation was made in the conclusion part of our study.

Keywords: Crime of Nepotism, Crimes Against the Courthouse, Crimes Against the Nation and the State.

GİRİŞ

Devlet yönetimi faaliyetlerinin bir kısmı "*adli*" nitelik taşımaktadır. Devlet yönetimi faaliyetlerinin amacına uygun şekilde devam edebilmesi için devletin yetkili organları tarafından bir takım yasal düzenlemeler hayata geçirilmektedir. Adli faaliyetlerin yasal düzenlemelere uygun olarak devamlılığının sağlanması, aynı zamanda devlet egemenliğinin bir gereğidir. Bu sebeple, adli faaliyetlerin yasal düzenlemelere uygun olmaması sonucunu doğuran hukuka aykırı fiiller adliye karşı suç kavramı içinde mütalaa edilmektedir¹.

Adliye karşı işlenen suçlarla korunan hukuki değer "adil yargılanma" hakkı olduğu düşünüldüğünde, bu hakkı ihlal eden eylemlerin aynı başlık altında düzenlenmesi gerekmektedir. Nitekim adli faaliyetlerin yasaya uygunluk arz etmesi, hukuk devletini ve adil yargılanma hakkını teminat altına almaya yöneliktir. Sonuç olarak hukuk devleti ve adil yargılanma hakkını ihlal niteliğindeki suç teşkil eden eylemler, adliye karşı işlenen suçlar içerisinde yer almalıdır².

Ceza yargılamasındaki amaç, maddi gerçeğe ulaşmaktır. Adli makamların yargılama faaliyetlerinde maddi gerçeğe ulaşmaları için devlet yönetimi tarafından etkili kanuni düzenlemelerin yapılması ve diğer önlemlerin alınması gerekmektedir. Muhakeme sürecini akamete uğratan her türlü etkenleri bertaraf etmek, devletin asli görevlerinden birisidir. Bu bağlamda adliye karşı suçlar adli makamların yargılama faaliyetlerini sağlıklı bir şekilde yürütülmesine yönelik ilk olarak Eski Türk Ceza Kanunu(ETCK) zamanında düzenlenmiş olup günümüzde halen yürürlükte bulunan 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda varlığını sürdürmektedir.

Adliye karşı suçlardan birisi de inceleme konumuzu oluşturan suçluyu kayırma suçudur. Suçluyu kayırma suçu TCK'nın 283. maddesinde düzenleme altına

¹ Özek, Çetin, "Adliye Karşı Suçların Hukuksal Konusu", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt 55, Sayı 3, İstanbul 1997, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/95771> (son erişim tarihi: 09.12.2022), s. 17.

² Özek, s. 33.

alınmıştır. Adliye karşı suçlar başlığı altında düzenlenen bu suç ile hedeflenen amaç, fail ile ilgili soruşturma, kovuşturma ve infaz işlemlerinin yürütülmesi sırasında başkası tarafından yardım edilmesinin engellenmesi ile etkin bir muhakeme sürecinin yürütülmesini ve bu şekilde ceza adaletinin gerçekleştirilmesini sağlamaktır. Nitekim zikredilen madde gerekçesinde, öncül suçun gerçekleştirilmesinden sonra faile ceza hukuku sürecinin olası sonuçlarından kurtulmasına yönelik yapılacak olan yardımların önüne geçilerek ceza adaletinin gerçekleştirilmesinin amaçlandığı vurgulanmıştır.

I. SUÇLUYU KAYIRMA SUÇU

A. GENEL OLARAK

Suçluyu kayırma suçu, TCK'nın "*Millete ve Devlete Karşı Suçlar*" başlıklı dördüncü bölümünün "*Adliyeye Karşı Suçlar*" başlıklı ikinci bölümünde TCK 283. maddesinde³ "(1) Suç işleyen bir kişiye araştırma, yakalanma, tutuklanma veya hükmün infazından kurtulması için imkân sağlayan kimse, altı aydan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Bu suçun kamu görevlisi tarafından göreviyle bağlantılı olarak işlenmesi hâlinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(3) Bu suçun üstsoy, altsoy, eş, kardeş veya diğer suç ortağı tarafından işlenmesi hâlinde, cezaya hükmolunmaz" şeklinde düzenlenmiştir.

Türk Ceza Kanunu'nun "Suçluyu Kayırma" başlıklı 283. maddesinin ilk fıkrasında, suç işleyen kişiye, araştırma, yakalanma, tutuklanma veya hükmün infazından kurtulması için imkân sağlayan kimse cezalandırılmaktadır. Suçluyu kayırma suçunda "imkân sağlamak" eyleminin gerçekleştirilmesi suçun tipikliğinin oluşması açısından zorunludur. İmkân sağlama kavramı, açıklığa kavuşturulması gereken bir kavramdır. İmkân sağlama, öncül suç failine yapılan maddi veya manevi yardımları ihtiva etmektedir. İmkân sağlamanın suç işleyen kişiyi araştırma, yakalanma, tutuklanma veya hükmün infazından kurtarma saikiyle yapılması gerekmektedir⁴. Öncül suçun failine yönelik kayırma eylemlerinde bulunan kişinin bu suçu işlediğinin kabul edilebilmesi için, yukarıda zikredilen amaçlarla öncül suçun failine imkân sağlamış olması gerekmektedir.

³ <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5237.pdf>

⁴ Yurtcan, Erdener, Yargıtay Kararları Işığında Adliyeye Karşı Suçlar, İstanbul 2010, s. 82.

Suçun kanuni tanımında araştırma, yakalanma, tutuklanma veya hükmün infazından kurtulma şeklinde belirtilen haller tahdidi olarak sayılmış olup örnekleme yoluyla genişletilmesi mümkün değildir⁵. Örneğin, kişi hakkında gözaltına alma işlemi esnasında öncül suçun failine imkân sağlanması durumunda suçluyu kayırma suçunun yasal unsurları oluşmayacaktır. Fail hakkında gözaltı işlemi yapıldıktan sonra, failin kaçmasına imkân sağlanması halinde ise TCK 294. maddesinde düzenlenen kaçmaya imkân sağlama suçu oluşacaktır.

TCK 283. maddesinin 2. fıkrasındaki düzenleme gereğince suçluyu kayırma suçunun kamu görevlisi tarafından işlenmesi hali suçun daha ağır cezayı gerektiren nitelikli hali olarak düzenlenmiştir. Bu nitelikli halin oluşması için, failin kamu görevi icra etmesi ve suçu göreviyle bağlantılı olarak işlemesi gerekmektedir. Başka bir anlatımla, bu iki şartın somut olayda birlikte meydana gelmesi aranmaktadır. Aksi takdirde bu nitelikli hal uygulanmayacaktır⁶.

TCK 283. maddesinin 3. fıkrasında, şahsi cezasızlık nedenlerine yer verilmiştir. Medeni hukuk bağlamında yakın kan hısımlarından, “üstsoy, altsoy, eş, kardeş” tarafından suçluyu kayırma suçunun gerçekleştirilmesi durumunda bu kişilerin cezalandırılmayacağı hüküm altına alınmıştır. Bununla birlikte suçun diğer suç ortağı tarafından işlenmesi hali de şahsi cezasızlık nedeni olarak düzenlenmiştir. Bu noktada suç ortağı kavramının da açıklığa kavuşturulması gerekmektedir. Ceza hukuku anlamında suç ortağı kavramından, suça fail veya şerik olarak katılan kişiler anlaşılmalıdır⁷.

B. SUÇUN TARİHSEL GELİŞİMİ

Adli faaliyetlerin gerçekleştirilmesini engelleyen veya işlerliğini akamete uğratan eylemleri engellemek amacıyla eski dönemlerde suç düzenlenmesi yoluna

⁵ Yurtcan, Adliye Karşı Suçlar, s. 82.

⁶ Evik, Vesile Sonay, “Suçluyu Kayırma Suçu”, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 9, Sayı 1, İstanbul 2010, <https://jurix.com.tr/article/13560> (son erişim tarihi: 05.01.2023), s. 743.

⁷ Yurtcan, Adliye Karşı Suçlar, s. 83.

gidilmiştir. Örneğin, “iftira”, “yalan yemin”, “suç delillerini gizlemek” ve “cezaevinden firar” Roma Hukuku’nda suç olarak düzenlenmiştir. Adli faaliyetlerin gerçekleştirilmesini engellemeye yönelik suçların ayrı bir başlık altında toplanma düşüncesi ise, ceza kanunlarının düzenlenmesinden yıllar sonra ortaya çıkmıştır. Beccaria ve Carrara, adli faaliyetlerin gerçekleştirilmesini engelleyen suçların diğer suçlardan farklı bir hukuksal konu ihtiva ettiğini ileri süren düşünürlerdir. Filangieri ise, adli makamların yargılama faaliyetlerini engellemeye yönelik suçların, kamu adaletine karşı suç (contro la giustizia pubblica) olduğunu savunmaktadır. Adliye karşı suç kavramının ortaya çıkmasında ve günümüze kadar gelmesinde Filangieri’nin öncü kişi olduğunu söyleyebiliriz⁸.

Roma hukukunda suç tiplerinin belirli bölümlere ayrılarak incelenme düşüncesi o dönemde söz konusu olmasa da, adli faaliyetlerin devamlılığının sağlanabilmesi için muhtelif düzenlemeler yapılmıştır. Nitekim suçluyu kayırma suçu ilk olarak, 568 yılında Roma Hukuku döneminde, “Senatus consultum de Bacchanalibus” adlı belgede düzenleme altına alınmıştır. Anılan düzenleme gereğince, suç işleyen kimsenin saklanması veya kaçmasını sağlayan kimsenin cezalandırılacağı ifade edilmiştir⁹.

Roma hukuku döneminde suç işleyen bir kişinin kasıtlı olarak saklanması veya bu kişiye kaçarken yardımda bulunulması suç olarak düzenlenmiştir. Kayıran ve kayırılan kişi arasında yakın hısımlık ilişkisinin bulunması hali, şahsi cezasızlık nedeni olarak düzenlenmiştir. Roma hukukunda, suçluyu kayırma suçu ile ilgili şahsi cezasızlık nedenini öngören düzenlemenin, daha sonraki hukuk sistemlerini de etkilediğini ifade etmek gerekmektedir¹⁰.

Osmanlı dönemine baktığımızda Ceza Kanunname-i Hümayunun birinci babı, 8. faslında “cezaevinden kaçırma ve cinayet işleyen failin saklanması” şeklinde düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre, hapisten suç işleyen kişiyi kaçırarak veya cinayet

⁸ Maggiore, Guisepppe, “Diritto Pénale” II ,Bologno 1948, s. 238’den naklen Özek, s. 17.

⁹ Evik, s. 717.

¹⁰ Zafer, Hamide, Faile Yardım Suçu ve Müdafii Bu Suçtan Sorumluluğu, İstanbul 2004, s. 17.

işlemiş bir kişiyi saklayan kimse için altı aydan iki yıla kadar hapis cezası öngörülmüştür. Bununla birlikte fail ile yardım eden kimse arasında “akraba, eş, kardeş” ilişkisi olması durumunda, bu durum şahsi cezasızlık nedeni olarak düzenlenmiştir¹¹.

Türk hukukunda suçluyu kayırma suçu ilk olarak ETCK'nın 296. maddesinde düzenlenmiştir. Günümüzde ise suçluyu kayırma suçu Türk Ceza Kanunu'nun 283. maddesinde düzenleme altına alınmıştır. 5237 Sayılı TCK ile 765 Sayılı ETCK karşılaştırıldığında, tipikliğin oluşması ve uygulanan yaptırım açısından önemli farklılıklar bulunmaktadır. 765 Sayılı ETCK'da suçluyu kayırma suçunun gerçekleşmesi, öncül suç karşılığı öngörülen cezanın hapis cezası olması şartına bağlanmıştır. Böylelikle, öncül suç karşılığı uygulanan yaptırım adli para cezası gerektiren bir suç olması halinde suçluyu kayırma suçunun yasal unsurları oluşmuyordu. 5237 Sayılı TCK'da ise ETCK'nın aksine öncül suç karşılığı öngörülen yaptırımın suçluyu kayırma suçunun oluşması bakımından önem arz etmediğini ifade etmek gerekir. Bir diğer husus ise, ETCK'da öncül suç açısından öngörülen hapis cezasının ağırlığına göre suçluyu kayırma suçunun cezası farklılık göstermekteydi. Nitekim 765 Sayılı ETCK'nın 296. Maddesinde belirtildiği üzere, “hapis cezasını gerektiren suçlarda altı aydan iki yıla kadar, ağır hapis cezasını gerektiren suçlarda iki seneden dört seneye, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda ise üç seneden beş seneye kadar hapis cezasına mahkum olunur” şeklinde düzenleme içermekteydi. 765 Sayılı ETCK'da suçluyu kayırma suçunun işlenmesi halinde uygulanacak olarak yaptırımın öncül suça göre belirlenmesinin yerinde bir düzenleme olduğu ileri sürülmüştür¹². 5237 Sayılı TCK'da ise suçluyu kayırma suçu bakımından öngörülen yaptırım, öncül suçtan bağımsız ve müstakil olarak suçun kanuni tanımında altı aydan beş yıla kadar hapis cezası olarak düzenleme altına alınmıştır¹³. Türk Ceza Kanunu'ndaki ceza skalası, eski kanun dönemindeki ceza miktarının alt ve üst

¹¹ Gökçen, Ahmet, Tanzimat Dönemi Osmanlı Ceza Kanunları ve Bu Kanunlardaki Ceza Müeyyideleri, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, İstanbul 1989, s. 139; s. 854; Zafer, s. 28.

¹² Yılmaz, Zahit, “Suçluyu Kayırma Suçu (TCK m.283)”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cilt 18, Sayı 1, İstanbul 2012, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/790039> (son erişim tarihi: 15.12.2022), s. 150.

¹³ Yılmaz, s. 150.

sınırlarının tamamını karşılar şekilde düzenlenmiştir. Cezanın alt ve üst sınırları arasındaki makasın geniş tutulması, hakime öncül suçun ağırlığına göre suçluyu kayırma suçunun cezasını belirleme imkânı vermektedir.

ETCK'nın 296. maddesi, “şu kadar ki, bu ceza müddeti asıl cürüm için kanunda tayin edilen cezanın üçte birini geçemez” şeklinde düzenleme içermektedir. Bu düzenleme gereğince, öncül suç failine yönelik uygulanan ceza yaptırımını suçluyu kayırma suçu bakımından verilecek cezanın üst sınırını belirlemektedir. Örneğin, öncül suç karşılığı faile altı yıl hapis cezası hükmedilmesi durumunda, suçluyu kayırma suçundan dolayı faile verilecek ceza iki yılı aşmayacaktır. 5237 Sayılı TCK'da ise suçluyu kayırma suçundan dolayı uygulanacak yaptırım, öncül suç failine yönelik uygulanan yaptırımdan bağımsız olarak düzenleme altına alınmıştır.

C. KARŞILAŞTIRMALI HUKUKTA SUÇLUYU KAYIRMA SUÇU

Karşılaştırmalı hukuk yönünden yapılan araştırmada, suçluyu kayırma suçunun unsurları ve suçluyu kayırma suçunun işlenmesi sonucu öngörülen yaptırımlar ülkelere göre farklılık göstermektedir¹⁴.

Fransız Ceza Kanunu'nun 434-6. maddesinde en az on yıl hapis cezası gerektiren bir suçun yahut terör suçunun faili veya suç ortağına, “araştırma yahut tutuklamadan kaçması amacıyla yer temin edilmesi, maddi destek verilmesi, saklanmasına yardım edilmesi,” gibi kayırma eylemleri suç olarak düzenlenmiştir¹⁵.

İtalya Ceza Kanunu'nun 378. maddesinde, müebbet hapis veya süreli hapis cezası öngörülen bir suçun işlenmesinde suç ortağı olmadığı durumda, adli makamların soruşturma ve araştırmalarından kurtulması için faile imkân sağlanması halinde dört yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacağı, 2. fıkrada ise kayırma eylemlerinin suç örgütü yararına işlenmesi halinde hapis cezasının iki yıldan az

¹⁴ Gökcan, Hasan Tahsin/Artuç, Mustafa, Türk Ceza Kanunu Şerhi, 6. Cilt, Ankara 2021, s. 9254.

¹⁵ Evik, s. 719.

olamayacağı, öncül suç karşılığı öngörülen yaptırım hapis cezası değilse veya kabahat niteliğinde ise 516 Euro'ya kadar para cezası verileceği şeklinde düzenleme içermektedir. Kanunun 384. maddesinde suçluyu kayırma suçunun, kişinin kendisini veya akrabalarının özgürlüğünü veya itibarına yönelen ağır bir durumu ortadan kaldırmaya yönelik olarak işlenmesi halinde ise bu durumda kayıran kişi hakkında ceza verilmeyeceği belirtilmektedir¹⁶.

Alman Ceza Kanunu'nun 258. maddesinde, bir kişinin işlemiş olduğu suç sebebiyle cezalandırılması, güvenlik tedbirinin uygulanması, ceza veya güvenlik tedbirinin infaz edilmesinin bilerek kısmen veya tamamen sürüncemede bırakılmasına yönelik fiillere ilişkin beş yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırma öngörülmüştür. Anılan maddeye göre kayıran hakkında hükmedilen ceza miktarının, öncül suç faili hakkında hükmedilen ceza miktarından fazla olmaması gerekmektedir. Ayrıca yakınının lehine olarak mezkûr suçun işlenmesi durumu, şahsi cezasızlık nedeni olarak düzenlenmiştir. Alman Ceza Kanunu'nun 258. maddesinde suçun daha fazla cezayı gerektiren nitelikli haline yer verilmiştir. Düzenleme uyarınca, suçun kamu görevi icra eden kimse tarafından gerçekleştirilmesi durumunda altı aydan beş yıla kadar hapis cezası, hafif durumlarda ise üç yıla kadar hapis veya adli para cezasına karar verileceği düzenlenmiştir¹⁷.

İsviçre Ceza Kanunu'nun 305-1,2. maddesine göre, fail hakkında yürütülen soruşturmanın, kovuşturmanın, uygulanan tedbirlerin veya hükmün infazının sonuçlarından faili kurtarmak amacıyla kayıran tarafından yarar sağlanması suç olarak düzenleme altına alınarak, bu suç yönünden üç seneye kadar hapis yahut adli para cezası öngörülmüştür. Kayırma eylemlerinin yakın hısımlar lehine gerçekleştirilmesi durumunda, adli makamların takdiri ile ceza verilmeyeceği düzenlenmiştir.

Avusturya Ceza Kanunu'nun 299/1. maddesinde, hapis cezası gerektiren bir suç işleyen kişiyi soruşturma işlemlerinden veya ceza ya da önleyici tedbir infazının

¹⁶ Fiandaka, Giovanni/Giarda, Angelo, Codice Penale Codice di procedura Penale, Ipsoa, Milano, 2010, s. 171' den naklen Evik, s. 720.

¹⁷ Yenisey, Feridun/Plagemann, Gottfried, Alman Ceza Kanunu, İstanbul, 2009, s. 331' den naklen Evik, s. 720-721.

sonuçlarından kurtarmak amacıyla kayırma eylemlerinde bulunan kişi hakkında iki seneye kadar hapis veya adli para cezasıyla cezalandırılması öngörülmüştür. Bu eylemlerin yakın hısımlar lehine gerçekleştirilmesi hali şahsi cezasızlık nedeni olarak düzenleme altına alınmıştır.

İspanyol Ceza Kanunu'nun 451. maddesinde ise işlenen suç kapsamında failin; suçtan elde edilen menfaatlerden yararlanması ve diğer şeylerin ortaya çıkmaması ya da soruşturma işlemlerinin kesintiye uğratılması veya yakalanan kişinin kaçmasına imkân sağlaması eylemleri suç olarak düzenlemiştir. Suç karşılığı öngörülen ceza ise altı aydan üç seneye kadar hapis cezasıdır. Ayrıca öncül suçun haksızlık içeriğinin belli bir yoğunlukta olması ve suçun kamu görevlisi tarafından gerçekleştirilmesi halleri ceza miktarında artış öngören nitelikli haller olarak düzenlenmiştir. Zikredilen kanunun 452. maddesinde ise kayıran aleyhine hükmedilecek ceza miktarının, kayırılan yönünden verilen ceza miktarından daha fazla olamayacağı düzenlenmiştir¹⁸.

D. SUÇLA KORUNAN HUKUKİ DEĞER

Suçluyu kayırma suçunun madde gerekçesinde, suç işlendikten sonra faile yardımda bulunulmasının önüne geçilmesiyle birlikte ceza adaletinin sağlanması amaçlanmaktadır.

Doktrinde suçluyu kayırma suçuyla korunan hukuki değer, ceza yargılamasının intizamlı bir şekilde yapılmasında adliyenin çıkarlarının korunması¹⁹, adil yargılanma hakkının korunması²⁰, adliyenin itibarının korunması²¹, temel hak ve hürriyetlerin ve hukuk düzeninin bozulmasının engellenmesine yönelik toplumsal çıkarları temsil eden yargılama faaliyetlerinin korunması²² ve maddi gerçeğin ortaya

¹⁸ Ünver, Yener, Adliye Karşı Suçlar, 2. Baskı, Ankara 2010, s. 324; Evik, s. 721-723.

¹⁹ Soyaslan, Doğan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, 12. Baskı, Ankara 2018, s. 770.

²⁰ Ünver, s. 316.

²¹ Meran, Necati, Yeni Türk Ceza Kanunu'nda Kamu Görevlisine ve Adliye İlişkin Suçlar, Ankara 2006, s. 343.

²² Gökcan/Artuç, s. 9253.

çıkarılmasındaki toplumsal değerlerin gözetilmesi²³ hususlarını içerdiği ileri sürülmüştür.

Alman doktrininde, suçluyu kayırma suçuyla ulusal ceza yargılamasının korunması amaçlanmaktadır. Şartların gerçekleşmesi halinde ceza ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi gerektiğinde, bunları engelleyen kimsenin, suçla korunan hukuki değeri ihlal edeceği ileri sürülmüştür²⁴. Suçla korunması hedeflenen durum böyle olmakla birlikte, suçla korunması amaçlanan hukuki değer adli makamlar olduğu ifade edilmektedir.

Suçluyu kayırma suçunda korunan hukuki değer, suçlulara yardım edilmesi suretiyle yargılama faaliyetlerinin sekteye uğratılmasının önüne geçilmesi, suçluların adil yargılanma hakkına uygun olarak yargılanmasının sağlanması ve adli makamların prestijinin korunmasıdır.

II. SUÇUN UNSURLARI

A. MADDİ UNSURLAR

1. Fail

Suçluyu kayırma suçunda, suçun faili olma bakımından belirli bir özellik bulunmamaktadır. Suç, herkes tarafından işlenebilmektedir²⁵. Bir başka deyişle suçun tipikliğini oluşturan imkân sağlama fiili herhangi bir kimse tarafından gerçekleştirilebilir. Öncül suçun mağduru veya suçtan zarar gören kimse duruma göre suçluyu kayırma suçunun faili de olabilmektedir²⁶.

²³ Koca, Mahmut/Üzülmez, İlhan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, 8. Baskı, Ankara 2022, s. 1212.

²⁴ Lackner-Karl-Kühl, "StGB- Strafgesetzbuch mit Erläuterungen", 24. Neubearbeitete Auflage, München 2001, s. 951; Schmidt, Rolf-Priebe, Klaus. "Strafrecht- Besonderer Teil (Straftaten gegen die Person und die Allgemeinheit).", Grasberg bei Bremen 2002, s. 267'den naklen Ünver, s. 314.

²⁵ Gökcan, Hasan Tahsin, Açıklamalı Avukatlık Yasası, Avukatların Görev Suçları Özel Soruşturma Usulü Hukuki Sorumluluk, 2. Baskı, Ankara 2009, s. 255.

²⁶ Gökcan/Artuç, s. 9258.

Yargıtay kararına konu olayda, kasten yaralama suçuyla ilgili yapılan yargılamada gerçeğe aykırı beyanda bulunarak kendisini yaralayan kişinin başkası olduğunu söyleyen mağdurun eyleminin, suçun kanuni tanımında belirtilen “failin araştırmadan kurtulması için imkân sağlama suretiyle” suçluyu kayırma suçunu oluşturduğu kabul edilmiştir²⁷.

Öncül suçun failinin suçluyu kayırma suçunun faili ve şeriki olamayacağını ifade etmek gerekir. Suçun kanuni tanımından hareket edilecek olursa, suçluyu kayırma suçunun faili, öncül suçu işleyen kişiden farklı birisi olmalıdır. Bununla birlikte öncül suçun çok failli olarak gerçekleştirilmesi durumunda, faillerden birisi diğer fail veya faillere yönelik kayırma eyleminde bulunarak suçluyu kayırma suçunu işleyebilir. Ancak TCK'nın 283. maddesinin 3. fıkrasında suçluyu kayırma suçunun diğer suç ortağı tarafından işlenmesi durumu, şahsi cezazırlık nedeni teşkil ettiğinden, fail bu eylemi nedeniyle cezalandırılmayacaktır.

Failin eylemi sonucunda meydana gelen suçu tespit etmek her zaman kolay olmamaktadır. Gerçekleştirilen eylemin sonucunda failin sorumlu tutulacağı hukuki durumun tasnifi somut olaya göre şekillenmektedir. Örneğin, suç işlendikten sonra yardımda bulunacağını vadeden ve suç işlendikten sonra vaadini gerçekleştiren kimse, öncül suçun şeriki olarak sorumlu tutulmalıdır. Ancak öncül suçun tamamlanmasıyla birlikte fail hakkında araştırma, yakalanma, tutuklanma veya hükmün infazından kurtarma amacına yönelen eylemlerin suçluyu kayırma suçunu oluşturduğu kabul edilmektedir²⁸.

Suçluyu kayırma suçunda sanık müdafisi, görevinin dışına çıktığı bazı durumlarda suçun faili olabilir²⁹. Örneğin, fail hakkında yakalama müzekkeresi düzenlenmesi halinde, bu durumdan haberdar olan sanık müdafinin faile yardımda

²⁷ Yargıtay 8. CD., T 12.11.2019, E 2019/15226, K 2019/13727 (<https://www.kazanci.com.tr>).

²⁸ Gökcan/Artuç, s. 9258.

²⁹ Ünver, s. 322.

bulunarak yasa dışı yollarla bu durumdan kurtulmasına imkân sağlaması halinde, suçluyu kayırma suçunun yasal unsurları oluşacaktır³⁰.

Bir görüşe göre öncül suçu işleyen kimsenin ceza ehliyetinin bulunmaması durumunda, bu kişilerin kayırılması halinde suçluyu kayırma suçunun oluşmayacağı ileri sürülmektedir³¹. Aksi görüşe göre ise öncül suçu işleyen kişinin kusur yeteneğinin bulunmaması durumu öncül suça ilişkin bir mesele olup, bu kişilerin ceza ehliyetinin olmaması hali öncül suçu işleyemeyeceği anlamına gelmemektedir. Bu nedenle öncül suçun, ceza ehliyeti bulunmayan kimse tarafından işlenmesi halinde, öncül suçun failinin kayırılması durumunda suçluyu kayırma suçunun yasal unsurlarının oluşacağı ifade edilmektedir³².

İşlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını kavrayamayan bir kimse tarafından öncül suçun işlenmesi durumu, kusurluluğu ortadan kaldıran bir neden teşkil etse de bu durum suçun haksızlık içeriğini ortadan kaldırmamaktadır. Bu halde suçluyu kayırma suçunun gerçekleşeceği kabul edilmelidir. Nitekim suçluyu kayırma suçuyla korunan hukuki değer, adliyenin faaliyetlerinin sekteye uğramasının önüne geçilmesi ve bu şekilde etkin bir yargılama yapılmasının sağlanmasıdır.

2. Mağdur

Suçluyu kayırma suçunun mağduru, toplumu oluşturan herkeştir. Nitekim bu suç, adliyeye karşı suçlar başlığı altında düzenlenmiştir. Adliyeye karşı işlenen suçların ortak özelliği, ekseriyetle belirli bir mağdur hedef alınmaksızın gerçekleştirilmeleridir. Devlet veya adliye birimleri tüzel kişiliğe haiz olduğundan bu kurumlar suçun mağduru olarak kabul edilemeyecektir. Böylelikle devlet veya adliye

³⁰ Soyaslan, s. 770.

³¹ Zafer, s. 45.

³² Yılmaz, s. 158.

birimleri suçluyu kayırma suçunda ancak suçtan zarar gören sıfatıyla taraf olabileceklerdir³³.

3. Suçun Konusu

Genel anlamda suçun konusunu, suçun üzerinde işlendiği kişi veya şey oluşturur. Bu kişi, hakkında herhangi bir suçtan dolayı mahkumiyet hükmü kurulmuş olan hükümlü olabileceği gibi, herhangi bir suçtan dolayı hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılan şüpheli veya sanık da olabilir. Kayrılan kişinin, fail tarafından kayırma fiili icra edildiği sırada şüpheli veya sanık sıfatı taşıması yeterlidir. Suçluyu kayırma suçunda, suçun konusunu öncül suç işleyen fail oluşturmaktadır³⁴.

Failin işlemiş olduğu öncül suç, aynı zamanda suçluyu kayırma suçunun konusunu oluşturmaktadır. Suçluyu kayırma suçunun yasal unsurlarının oluşması, önceden işlenmiş bir suçun varlığına bağlı kılınmıştır. Suçun kanuni tanımında belirtildiği üzere, “suç işleyen bir kişiye” yönelen imkân sağlama hareketlerinin bu suç oluşturacağı düzenleme altına alınmıştır. Böylelikle suçluyu kayırma suçunun işlenebilmesi, Türk Ceza Kanunu veya özel kanunlarda suç olarak düzenleme altına alınmış bir suçun zaman olarak önceden işlenmesine bağlıdır. Zaman olarak suçluyu kayırma suçunun oluşmasından önce işlenen bu suçlar “*öncül suç*” olarak ifade edilmektedir³⁵.

Öncül suçun, kasıtlı veya taksirli bir suç olmasının önemi bulunmamaktadır. Nitekim eylem suç vasfında olmayıp, kabahat, haksız fiil veya disiplin işlemi niteliğinde olursa buna yönelen kayırma eylemleri suçluyu kayırma suçunu oluşturmayacaktır³⁶. Öncül suçun işlenip tamamlanmış veya en azından teşebbüs

³³ Yılmaz, s. 158.

³⁴ Özgenç, İzzet, “Yargı görevini yapamı etkilemeye teşebbüs, Suçluyu Kayırma ve Rüşvet Suçlarına İlişkin Bir Olay Üzerine Hukuki Tespit ve Değerlendirmeler”, <https://www.izzetozgenc.com/data/contents/yargi-gorevi-yapani-etkilemeye-tesebbus-sucluyu-kayirma-ve-rusvet-suclarina-iliskin-bir-olay-uzerine-hukuki-tespit-ve-degerlendirmeler.pdf> E.T : 20.09.2023.

³⁵ Meran, Adliye Karşı Suçlar, s. 327;

³⁶ Gökcan/Artuç, s. 9256.

aşamasında kalmış olması gerekmektedir. Nitekim failin eyleminin icra hareketlerinden önceki hazırlık hareketleri aşamasında kalmış olması halinde failin eylemi suçluyu kayırma suçunu oluşturmayacaktır³⁷.

Öncül suç işleyen failin gerçek manada “suç işleyen kimse” olup olmadığı hususu doktrinde tartışmalı bir konudur. Bir görüşe göre, suçluyu kayırma suçu, soyut tehlike suçu niteliğinde olduğundan, suçluyu kayırma suçunun oluşması için öncül suç failinin suçlu olduğunun mahkeme kararıyla hükme bağlanmasının öneminin bulunmadığı ileri sürülmektedir³⁸. Bir başka görüşe göre, suçluyu kayırma suçundan dolayı mahkûmiyet hükmü kurulabilmesi için, öncül suçun kayırılan kişi tarafından veya bu kişinin iştirakiyle işlendiğinin mahkemece verilen hükümlerle sabit olmasının gerektiği, bununla birlikte kayırılan kişinin öncül suçtan beraat etmesi durumunda suçluyu kayırma suçunun oluşmayacağı kabul edilmektedir³⁹.

*Yargıtay kararına konu olayda*⁴⁰, öncül suç faili hakkında kesinleşmiş mahkûmiyet kararı bulunmaksızın, suçluyu kayırma suçunun yasal unsurlarının oluştuğu gerekçesiyle verilen kararın usul ve yasaya aykırı olduğu belirtilmiştir.

Suçluyu kayırma suçunun oluşması için, öncül suçun soruşturulabilir, kovuşturulabilir ve cezalandırılabilir olması gerektiği ileri sürülmektedir⁴¹. Örneğin, işlenen failin kovuşturulabilmesi için gerekli olan muhakeme koşulları bulunmadan gerçekleştirilen kayırma eyleminin, suçluyu kayırma suçunu oluşturmadığı ifade edilmektedir⁴². Bir görüşe göre, şikayetten vazgeçme, dava zaman aşımı süresinin dolması veya genel af nedeniyle düşme kararı verilmesi gibi soruşturma ve kovuşturmayı sona erdiren nedenlerin ortaya çıkması durumunda, kayırma eyleminde bulunan kimsenin eyleminin suçluyu kayırma suçunu oluşturmayacağı ileri

³⁷ Ünver, s. 317.

³⁸ Soyaslan, s. 770.

³⁹Özgenç, Suç Örgütleri, 13. Baskı, Ankara 2020, s. 226; Aynı Fikir için Bkz. Koca/Üzülmez, Özel Hükümler, s. 1212-1213.

⁴⁰ Yargıtay 4. CD., T 04.07.2007, E 2006/2953, K 2007/6405 (<https://www.kazanci.com.tr>).

⁴¹ Gökcan/Artuç, s. 9257.

⁴² Ünver, s. 317.

sürülmüştür.⁴³ Aksi yöndeki görüşe göre, fail hakkında kayırma hareketi gerçekleştirildikten sonra genel af, dava zamanaşımı süresinin dolması veya şikayet gibi nedenlerle ortaya çıkan soruşturma ve kovuşturmayı sona erdiren hallerin, suçluyu kayırma suçunun varlığını ortadan kaldırmayacağı ifade edilmektedir⁴⁴.

Suçluyu kayırma suçunun işlenebilmesi için madde metninde ifade edildiği üzere, “suç işleyen kimseye” yönelik kayırma eylemlerinde bulunulması gerekmektedir. Genel af, zamanaşımı ve şikayet nedeniyle soruşturma veya kovuşturmanın sona erdirilmesi durumlarında, öncül suçla ilgili fail hakkında mahkumiyet hükmü bulunmaması nedeniyle, suçluyu kayırma suçunun yasal unsurlarının oluşmayacağı düşünülmektedir.

4. Fail

a. Genel Olarak

Hareket, suçla teminat altına alınan hukuki değeri, gerçek manada ihlal edici nitelikte olmalıdır. Fail ile hayatın olağan akışına uygun olarak kurulan sosyal ilişkiler ya da münasebeti zaruri hale getiren mesleki ilişkiler sonucu yapılan eylemlerin suçluyu kayırma suçunun hareket unsurunu oluşturmayacağı ifade edilmelidir. Bu durumun aksi düşünüldüğünde, temel hak ve özgürlüklerin teminatı olan ceza hukuku, sosyal hayatı çekilmez hale getiren ve mesleki faaliyetler üzerinde baskı unsuru taşıyan bir kuruma dönüşecektir⁴⁵.

Alman hukuku doktrinde, hayatın olağan akışı seyrinde fail ile irtibatlı olunmasının suçluyu kayırma suçunun hareket ögesini teşkil etmeyeceği ve bu nedenle suçun kanuni unsurları oluşmadığından bu kişilerin cezalandırılmayacağı ileri

⁴³ Savaş, Vural/Mollamahmutoğlu, Sadık, Türk Ceza Kanunu Yorumu, 2. Cilt, 2. Baskı, Ankara 1998, s. 3027.

⁴⁴ Parlar, Ali/Hatipoğlu, Muzaffer, 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu Yorumu, 4. Cilt, Ankara 2008, s. 3956; Özgenç, Suç Örgütleri, s. 226; Koca/Üzülmez, Özel Hükümler, s. 1213.

⁴⁵ Gökcan/Artuç, s. 9260.

sürülmektedir⁴⁶. Örneğin, öncül suçu işleyen failin bir suçtan dolayı yakalaması bulunmasına rağmen, durumdan haberi olmayan arkadaşının evine gitmesi ve orada saklanması durumunda suçluyu kayırma suçu oluşmayacaktır.

765 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 296. maddesinin uygulandığı dönemde, failin bir suçtan dolayı arandığını ya da hakkında tutuklama kararı olduğunu bilen kimselerin, sosyal ya da mesleki ilişkiler sonucu yapmış oldukları eylemlerin, öncül suçun failine yönelik imkân sağlama olarak kabul edilip edilmeyeceği sorunu ortaya çıkmıştı. Bu soruna ilişkin *YCGK kararına konu olayda*, müşterek olarak üç kişi tarafından gerçekleştirilen kasten adam öldürme suçunun faili olan kişilerin, gece vakti Latif isimli arkadaşlarının evine gelip misafir oldukları, sohbet sırasında faillerin işlemiş olduğu suçu Latif'e anlattıkları, faillerin gece evde istirahat edip daha sonra sabah evden ayrıldıkları olayda, YCGK Latif'in soruşturmayı akamete uğratma gibi bir girişiminin bulunmadığı, bununla birlikte bu kişileri evinde saklamak gibi bir özel kastının bulunmadığı gerekçeleriyle suçluyu kayırma suçunun unsurlarının oluşmadığına karar vermiştir⁴⁷.

Suçun hareket unsuru, imkân sağlama olarak belirlenmiştir. Madde gerekçesinde belirtildiği üzere imkân sağlanan kimse, öncül suçun faili veya şeriki olabilir⁴⁸. Suçluyu kayırma suçunda, öncül suçun failine yönelik "imkân sağlama" hareketinin ne şekilde gerçekleştirileceği konusunda suç tanımında sınırlandırma bulunmadığından, herhangi bir davranış ile bu hareketin gerçekleştirilebileceği kabul edilmektedir. Bu yönüyle serbest hareketli bir suç olarak düzenlenmiştir⁴⁹.

Suçluyu kayırma suçunun oluşması için, imkân sağlama eylemi suç işleyen kişiye yönelik olmalıdır. Suçluya yönelmeyen, yalnızca suçun delillerine yönelen imkân sağlama hareketi bu konuda özel düzenleme ihtiva eden, TCK 281. Maddesinde düzenlenen suç delillerini gizleme suçunu oluşturacaktır. Örneğin, suç silahının

⁴⁶ Zafer, s. 45; Evik, s. 741.

⁴⁷ YCGK., T 25.2.1985, S 297/107 (<https://www.kazanci.com.tr>); Savaş/Mollamahmutoğlu, s. 2694.

⁴⁸ Gökcan/Artuç, s. 9259.

⁴⁹ Zafer, s. 45; Gökcan, s. 255.

gizlenmesi veya cesedin saklanması gibi eylemler bu suçu oluşturmaktadır.⁵⁰ Bununla birlikte öncül suçun işlenişine katılmadığı halde gizlenen delillerin yerini bilen kimsenin bu delillerin yerini yargılama makamlarına söylememesi durumunda, suçluyu kayırma suçundan değil, TCK 284/2. maddesinde düzenlenen suç doğrultusunda cezalandırılması gerekmektedir⁵¹.

Suçluyu kayırma suçunun oluşması için imkân sağlamanın kanunda belirtilen durumlardan öncül suç failini kurtarma amacıyla yapılması gerekmektedir. Kayırma eylemi sonucunda hedeflenen amacın gerçekleşip gerçekleşmediği önemli değildir. Burada gerçekleştirilen imkân sağlama hareketinin, suçun kanuni tanımında belirtilen durumlardan en azından birisini ihlal etmeye yönelik olması yeterlidir. Örneğin, araştırma, yakalanma, tutuklanma veya hükmün infazından kurtulma şeklinde belirlenen durumlardan birisinin gerçekleştirilmesi halinde, suçluyu kayırma suçu oluşacaktır.

Suçluyu kayırma suçunda hareket unsuru, ani ya da kesintisiz(mütemadi) bir hareketle gerçekleştirilebilir. Örneğin, öncül suçu işleyen fail hakkında yakalama müzekkeresi düzenlenmiş olup yakalamanın gerçekleştirilmesi amacıyla kolluk görevlileri tarafından ikamet ettiği yerdeki komşulardan nerede olduğu ile ilgili bilgi istenmesi sonucunda, bilgi veren komşunun kasıtlı olarak burada ikamet etmediğini söyleyerek faile imkân sağlama durumunda suç ani hareketle gerçekleştirilmiş olacaktır. Yukarıda zikredilen örnekten hareketle, komşunun kolluk görevlilerine failin ikamet ettiği yeri bilmediğini beyan ederek yakalanmadan kurtarmak amacıyla kasıtlı olarak faili evinde gizlemesi durumunda, suç mütemadi hareketle gerçekleştirilmiş olacaktır. Nitekim fail evde kaldığı sürece eylem temadi etmiş olacaktır⁵².

Suçun kanuni tanımında ifade edilen imkân sağlama hareketinin, kural olarak aktif bir hareket neticesinde gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Nitekim ceza

⁵⁰ Koca/Üzülmez, Özel Hükümler, s. 1215-1216.

⁵¹ Gökcan/Artuç, s. 9259.

⁵² Gökcan/Artuç, s. 9259.

hukukunda suçlar kural olarak icrai hareketle işlenmektedir. Suçluyu kayırma suçunun icrai hareketlerle işlenebileceği düzenlenmiş olup, suçun ihmali hareketle işlenebileceği hususu ayrıca düzenlenme altına alınmadığından, zikredilen suç gerçek ihmali suç niteliğinde değildir. Suçluyu kayırma suçunun ihmali hareketle de gerçekleştirilebileceği konusunun doktrinde tartışmalı olduğunu ifade etmek gerekir. Doktrinde ileri sürülen bir görüşe göre, suçluyu kayırma suçunun yalnızca icrai hareketlerle gerçekleştirilebileceği ve suçun ihmali hareketlerle işlenmesinin mümkün olmayacağı savunulmaktadır. Nitekim suçluyu kayırma suçunda, öncül suç failine imkân sağlayan kimsenin neticeyi önleme bakımından hukuki bir yükümlülüğünün bulunmadığı belirtilerek, suçluyu kayırma suçunun ihmal suretiyle işlenemeyeceği ifade edilmektedir⁵³. Aksi yöndeki görüşe göre, suçluyu kayırma suçunun, icrai ve ihmali hareketlerle işlenebileceği savunulmaktadır. Ayrıca ihmali hareketin yapılması suçun oluşması için başlı başına yeterli olmayıp, ihmal gösteren kimsenin icrai bir davranış yapmakla yükümlü kimse olması gerekmektedir. Örneğin, hakkında tutuklama kararı bulunan kimseyi tutuklamakla görevli olan kolluk görevlisinin, arkadaşı olması sebebiyle faili yakalamayarak, failin kaçmasına neden olması halinde, neticeyi önleme bakımından hukuki yükümlülük altında bulunan kolluk görevlisinin pasif nitelikteki bu eyleminin ihmal suretiyle suçluyu kayırma suçunu oluşturacağı ifade edilmektedir⁵⁴. Hemen belirtmek gerekir ki suçluyu kayırma suçu soyut tehlike suçu niteliğinde olduğundan, buradaki hukuki yükümlülüğün kastedilenin, öncül suçla ilgili yerine getirilmesi gerekli olan kanuni yükümlülükler olduğu ileri sürülmektedir⁵⁵.

b. Suçluya Araştırmadan Kurtulması İçin İmkân Sağlanması

765 Sayılı ETCK'nın 296. maddesinde araştırma kavramı yerine "tahkikatı yanlış yola sevk etme" ibaresi tercih edilmişti. Yeni kanun döneminde ise bu kavram "araştırma" olarak düzenleme altına alınmıştır. Fail hakkında öncül suçla ilgili yürütülen ceza tahkikatında, yargılama faaliyetlerini engelleyen kayırma eylemlerinin

⁵³ Parlar/Hatipoğlu, s. 3955; Yılmaz s. 157.

⁵⁴ Soyaslan, s. 568; Yılmaz s. 157

⁵⁵ Gökcan/Artuç, s. 9262.

yalnızca failin kaçmasına ya da saklanmasına yönelik olduğu düşünülmemelidir. Zira, failin gerçek kimliğinin ortaya çıkarılmasını önleyen kayırma eylemleri de suç teşkil etmektedir. Bu nedenle, failin kimliğinin ortaya çıkarılmasını engellemek suretiyle imkân sağlanması da araştırma kavramı içinde değerlendirilmelidir⁵⁶.

Suç işlendiğini öğrenen Cumhuriyet savcısı, hemen işin gerçek olup olmadığını teyit etmek üzere araştırma işlemlerini yapmak mecburiyetindedir. Bu duruma “araştırma mecburiyeti” adı verilmektedir⁵⁷. Araştırma mecburiyeti ilkesi, bir suç işlendiğinin öğrenilmesinden soruşturma sürecine kadar olan süreci ifade etmektedir⁵⁸. Belirtmek gerekir ki, eski CMUK döneminde m.156 uyarınca “acele hallerde kolluğa suç araştırması yapma” yetkisi veren kanuni düzenleme mülga edilmiştir. 5271 sayılı CMK’nda da kolluğa suç araştırması yapma yetkisi verildiği, ancak kolluk görevlilerinin bu işlemleri re’sen yapamayacağı düzenlenmiştir⁵⁹. Nitekim PVSK ek 6. maddesi gereğince, kolluğun kendiliğinden harekete geçerek araştırma işlemlerini yapamayacağı, ancak Cumhuriyet savcısının denetimi altında araştırma işlemlerini yürütebileceği hüküm altına alınmıştır.

Araştırma, genel anlamda suç işlendiğinin öğrenilmesiyle birlikte, delillerin tespit edilip toplanması, suçun kim tarafından gerçekleştirildiğinin tespiti, suç nedeniyle haksızlığa uğrayan mağdurun tespiti, gerçekleştirilen eylemin hangi suçu oluşturduğu hususlarını içeren, soruşturma işlemlerinin başlangıcı olarak ifade edilmektedir⁶⁰. Nitekim bir suç soruşturması kapsamında Cumhuriyet savcısının delillerin yok edilmesini ve şüphelinin kaçmasını önlemek üzere yapmış olduğu araştırma veya koruma tedbirleri gibi soruşturma işlemleri de araştırma kavramı içerisinde zikredilmelidir⁶¹.

⁵⁶ Gökcan/Artuç, s. 9263.

⁵⁷ Yenisey, Feridun/Nuhoğlu, Ayşe, Ceza Muhakemesi Hukuku, 7. Baskı, Ankara 2019, s. 573.

⁵⁸ Özbek ve Diğerleri, Ceza Muhakemesi Hukuku, 8. Baskı, Ankara 2016, s. 224.

⁵⁹ Yenisey/Nuhoğlu, s. 571-572; Özbek ve Diğerleri, s. 224.

⁶⁰ Yurtcan, Erdener, Cumhuriyet Savcısının ve Ceza Yargıcının Başvuru Kitabı, 7. Baskı, Ankara 2016, s. 24-25; Yenisey/Nuhoğlu, s. 573.

⁶¹ Yenisey/Nuhoğlu, s. 573.

Öncül suçun aydınlatılması kapsamında tanıklığına başvuru kimsenin, yaralamalı trafik kazasına karışan kişinin başka şahıs olduğunu beyan ettiği olayda, tanık hakkında ilk derece mahkemesi tarafından iftira suçundan mahkûmiyet cezası verilmiştir. *Yargıtay kararına konu olan bu olayda*⁶², iftira suçunun yasal unsurlarının oluşmadığı somut olayda suçluyu kayırma suçunun yasal unsurlarının oluştuğu vurgulanarak, “*suçluya araştırmadan kurtulması için imkân sağlama*” eyleminin kapsamı ortaya konulmaktadır. *Yargıtaya kararına konu bir başka olayda*⁶³ ise, öncül suç kapsamında tanıklığına başvuru kimsenin, kolluk ifadesi ile savcılık ifadesi arasında çelişki bulunması halinin başlı başına suçluyu kayırma suçunu oluşturmayacağı ifade edilmektedir.

c. Suçluya Yakalamadan Kurtulması İçin İmkân Sağlanması

Yakalama, bir kimsenin belirli bir süreyle hareket kabiliyetinin kısıtlanması olarak ifade edilebilir⁶⁴. Yakalama, adli, idari ve fiili yakalama olarak tasnif edilmektedir. Adli yakalama CMK m.90 vd. maddelerinde düzenlenen ceza muhakemesinin sağlıklı bir şekilde yürütülmesi hizmet eden koruma tedbirlerinden biridir. Bu nedenle adli yakalama, bir suç kapsamında yapılan yakalama olarak ifade edilebilir⁶⁵. İdari yakalama ise kamu güvenliğinin sağlanması amacıyla suç işlenmesinden önce başvuru önleyici tedbir niteliğindeki yakalama olarak karşımıza çıkmaktadır. Fiili yakalama ise, bir suç kapsamında herkes tarafından gerçekleştirilebilen eylem olarak CMK'nın 90. maddesinde kanuni düzenleme altına alınmıştır.

⁶² “*Doktrinde belirtildiği üzere bu suç yalnızca kaçan veya saklanmak isteyen fail cezalandırılmamakta, failin kimliğinin ortaya çıkmasını önlemek amacıyla yapılan yardım fiilleri de suç teşkil etmektedir. Sanığın içinde bulunduğu aracın kaza yapması sonucu aracı kullanan şahsın Emrah olduğuna dair, gerçek failin ortaya çıkmasını önlemeye yönelik beyanlarının suçluyu kayırma suçunu oluşturduğu...*” Yargıtay 8. CD., T 18.02.2020, E 2017/15269, K 2020/9913 (<https://www.kazanci.com.tr>).

⁶³ “*Suçta iştiraki olmayıp olay yerinde bulunan sanık Murat'ın kolluktaki ilk ifadesinde, parka gittiği sırada maktulü yerde yatarken gördüğünü söyledikten sonra, savcılık ifadesinde olayın nasıl meydana geldiğini açıklaması şeklinde gerçekleşen eylemin TCK 283/1. maddesindeki suçluyu kayırma suçunu oluşturmadığı...*”

Yargıtay 1. CD., T 15.10.2018, E 2017/1144, K 2018/4095 (<https://www.kazanci.com.tr>).

⁶⁴ Yenisey/Nuhoğlu, s. 573; Centel, Nur/Zafer, Hamide, Ceza Muhakemesi Hukuku, 9. Baskı, İstanbul 2012, s. 307.

⁶⁵ Centel/Zafer, s. 307.

Suçluyu kayırma suçunun kanuni tanımındaki, suçun meydana gelmesi için öngörülen hareketlerden birisi de, suçlunun “*yakalanmadan kurtulması için imkân sağlanması*” hareketidir. Kanunda belirtilen yakalama ile kastedilen durum yalnızca adli nitelikte olan yakalama eylemidir. Zira idari nitelikteki yakalama ile kesinleşmiş mahkûmiyet hükmünün infazı için çıkarılan yakalama emri, suç tanımında belirtilen failin yakalanmaması için imkân sağlama şeklindeki hareketi oluşturmamaktadır. Bununla birlikte kesinleşmiş mahkûmiyet hükmünün infazı nedeniyle çıkarılmış yakalama emri sonucunda fail lehine yapılmış kayırma eylemleri, “*hükmün infazından kurtulması amacıyla suçluya imkân sağlanması*” içinde mütalaa edilmelidir. Örneğin, öncül suçu gerçekleştiren failin suç mahallinden, suçu işlediği şehirden veya ülkeden çıkmasına yardım etme fiilleri suçluyu kayırma suçunu oluşturacaktır.

Öncül suçun failine yakalamadan kurtulması amacıyla imkân sağlanması için, öncül suç faili hakkında yakalama kararı bulunmasının gerekli olmadığı ileri sürülmektedir⁶⁶. Bununla birlikte öncül suçun faili hakkında Cumhuriyet savcısı kararıyla gözaltı işleminin uygulanmasından sonra failin kaçmasına yönelik yapılacak olan yardım fiilleri, TCK 294/1. maddesinde düzenlenen kaçmaya imkân sağlama suçunu oluşturacaktır.

Fail hakkında yakalama işlemi uygulandıktan sonra, soruşturma işlemlerinin yürütülmesi için gerekli görülmesi halinde CMK’nın 91/1. maddesi doğrultusunda Cumhuriyet Savcısı kararıyla fail gözaltına alınabilir. Bazı haller ayırık olmak üzere, belirli konularda kolluk tarafından da gözaltı işlemi yapılabilmektedir (CMK 91/4). Doktrinde ise gözaltı, “*yakalanan kişinin savcı emriyle soruşturmanın tamamlanması amacıyla veya serbest bırakılıncaya kadar yasal süre içinde hürriyetinden yoksun bırakılması*” şeklinde tanımlanmaktadır⁶⁷. Yukarıda ifade edilen hususlardan hareketle, yakalanma işlemi yapılan kimse, soruşturma işlemlerinin tekemmül etmesi için Cumhuriyet savcısı tarafından serbest bırakılmadığı takdirde, Yakalama, Gözaltı ve İfade Yönetmeliği gereğince gözaltına alınmış olacaktır. Ayrıca uygulamada,

⁶⁶ Özgenç, Suç Örgütleri, s. 227; Koca/Üzülmez, Özel Hükümler, s. 1214.

⁶⁷ Özen, Mustafa, Ceza Muhakemesi Hukuku Dersleri, 3. Baskı, Ankara 2018, s. 609.

yakalama ile gözaltı kararı genellikle birlikte uygulanmaktadır⁶⁸. Nitekim, Ceza Muhakemesi Kanununda gözaltı süresi, yakalama anına göre tespit edilmektedir. Kanunda yakalama işlemine yönelik, herhangi bir süre şartına yer verilmemiştir. Bu sebeple, yakalama işlemi uygulanan şahıs hakkında Cumhuriyet savcısı tarafından yakalanan şahsın serbest bırakılmasına karar verilmemiş ise, kişi yakalama anından itibaren gözaltına alınmış olacaktır⁶⁹. Hemen belirtmek gerekir ki, gözaltı süresinin tespiti bakımından, kolluk görevlileri tarafından ayrıntılı yakalama tutanağı düzenlenmesi gerekmektedir.

Şüphelinin ifadesinin alınması için usulüne uygun olarak davet gönderildikten sonra makul süre içerisinde ifadesinin alınarak, Cumhuriyet savcısı kararıyla serbest bırakılması durumunda şüpheli hakkında gözaltı kararından söz edilemeyecektir. Ancak usulüne uygun davet üzerine gelen şüphelinin ifadesi alındıktan sonra Cumhuriyet savcısı tarafından, tutuklama talebiyle sulh ceza hâkimliğine sevk edilmesi durumunda, gözaltı kararının verildiği kabul edilmelidir⁷⁰.

Koruma tedbiri niteliğinde olan yakalama ve gözaltına alma işlemlerinin zamanın tam olarak tespit edilmesi, suçluyu kayırma suçunun oluşması bakımından zorunluluk arz etmektedir. Nitekim yakalama suçluyu kayırma suçunun unsuru, gözaltı kararı ise kaçmaya imkân sağlama suçunun unsuru olarak düzenleme altına alınmıştır. Zira bu durumun tespit edilememesi halinde, fail tarafından gerçekleştirilen eylemin hangi suç kapsamında olduğunun belirlenmesi oldukça güçleşmektedir.

Suçluyu kayırma suçunun kanuni tanımında, “*suçlunun yakalanmadan kurtulması için imkân sağlanması*” şeklinde harekete yer verilmiştir. Aynı maddenin kanuni tanımında ise gözaltı, suçun unsuru olarak düzenlenmemiştir. Bu nedenle bir kimsenin gözaltı sürecinde failin kaçmasına yönelik imkân sağlama eylemleri, mezkûr suç oluşturmayacaktır. Eylem bu konuda özel düzenleme ihtiva eden TCK’nın 294. maddesinde düzenlenen kaçmaya imkân sağlama suçunu oluşturacaktır⁷¹. Yargıtay’ın

⁶⁸ Özen, s. 609.

⁶⁹ Gökcan/Artuç, s. 9265.

⁷⁰ Gökcan/Artuç, s. 9265.

⁷¹ Gökcan/Artuç, s. 9266.

bir kararında,⁷² yakalama işleminin tamamlanmasıyla birlikte öncül suçun failine yönelik imkân sağlama eyleminin gözaltındayken yapıldığı kabul edilmiş, yapılan yardım fiillerinin suçluyu kayırma suçunu oluşturmayacağı sanığın eyleminin kaçmaya imkân sağlama suçunu oluşturacağı ifade edilmiştir.

d. Suçluya Tutuklamadan Kurtulması İçin İmkân Sağlanması

Tutuklama, kuvvetli suç şüphesinin ortaya çıkmasını haklı kılan somut delillerin ve tutuklama nedeninin bulunması halinde, Cumhuriyet savcısının talebi üzerine hâkim veya mahkeme kararıyla, şüpheli yahut sanığın özgürlüğünün geçici bir süreyle kısıtlama altına alınarak tutukevine konulmasını gerektiren koruma tedbiridir⁷³.

Suçluyu kayırma suçunun kanuni tanımında öngörülen diğer bir hareket ise “suç işleyen kimseye tutuklanmadan kurtulması için imkân sağlama” eylemidir. Öncül suçun faili hakkında tutuklama kararı verilmiş olması durumunda, bu tedbirin uygulanmasını engelleme fiilleri suçluyu kayırma suçuna vücut verecektir. Suç tanımında belirtilen tutuklama kelimesinden anlaşılması gereken durum münhasıran CMK m.100’de koruma tedbiri olarak düzenlenen tutuklama tedbiridir. İfade etmek gerekir ki, suçun kanuni tanımında belirtilen haller dışındaki koruma tedbirleri bu suç kapsamında değerlendirilmemelidir⁷⁴. AİHM tarafından tutuklama tedbirlerine ilişkin verilen çeşitli ihlal kararları ve tutuklamanın temel hak ve hürriyetleri kısıtlayıcı etkisi ile tutuklama tedbirine alternatif olarak değerlendirilen adli kontrol tedbirleri açısından TCK 283. maddesinin tatbiki mümkün değildir. Zira suçun kanuni tanımında adli kontrol tedbiri suçun unsuru olarak düzenlenmemiştir. Bununla birlikte, ceza hukukunda kıyas yasağı bulunduğundan dolayı TCK’nın

⁷² “İfadesi alınmaya yönelik olarak Sulh Ceza Hâkimliği tarafından yakalama emri düzenlenen S’nin buna müteakip yakalanması üzerine ifade verene kadar ki süreçte kadar gözaltında olduğu kabul edilmesi gerekirken bu süreçte kaçarken onu kovalayan güvenlik görevlisinin kolundan tutan kişinin eylemi kaçmaya imkân sağlama suçunu oluşturduğu gözetilmeden..”

Yargıtay 8. CD., T 28.02.2019, E 2019/118, K 2019/2908 (<https://www.kazanci.com.tr>).

⁷³ Özbek ve Diğerleri, s. 317.

⁷⁴ Gökcan/Artuç, s. 9267.

283.maddesinin adli kontrol tedbirleri yönünden kıyasen uygulanmasının mümkün olmadığı ifade edilmektedir⁷⁵.

Öncül suçun faili hakkında tutuklama kararı verilmiş olması bir başka deyişle tutuklama müzekkeresinin düzenlenmiş olması suçun oluşması açısından yeterli olup, ayrıca failin fiilen tutuklanarak tutukevine konulmuş olması gerekmemektedir. Yargıtay kararına konu olan olayda⁷⁶, failin tutukluluk halinin kabulü noktasında, fiilen tutukevinde bulunmasının gerekmediği ifade edilmiştir.

Fail hakkında tutuklama müzekkeresinin düzenlenmesiyle birlikte fiilen tutuklanma anına kadar faile yönelen imkân sağlama eylemleri suçluyu kayırma suçunu oluşturacaktır. Suçluyu kayırma suçunun unsurlarından birisini teşkil eden “tutuklamadan kurtulması için imkân sağlama” hareketi ile TCK 294. maddesinde düzenleme altına alınan kaçmaya imkân sağlama suçu arasındaki farklılıkların, konunun daha iyi açıklanabilmesi için ortaya konulması gerekmektedir;

Kaçmaya imkân sağlama suçunda, suçun kanuni tanımında belirtildiği üzere, tutuklu bir kimsenin kaçmasına imkân sağlama durumunda suç meydana gelecektir. Bir başka ifade ile, kişi hakkında tutuklama müzekkeresinin düzenlenmesi sonrasında bu kişi hakkında fiilen tutuklanma neticesinin gerçekleşmesi gerekmektedir. Oysa suçluyu kayırma suçunda, suçun oluşması bakımından öncül suçun faili hakkında tutuklama müzekkeresinin düzenlenmesi yeterli görülmektedir. Bu bağlamda tutuklama kararının yerine getirilmesinden önce failin fiilen tutuklanmasını engellemek maksadıyla yapılan imkân sağlama eylemleri suçluyu kayırma suçunu oluşturacaktır. Bir diğer farklılık ise, tutuklu bir kimsenin kaçmasına imkân sağlama suçunda, tutuklu bulunan failin imkân sağlama eylemi sonucunda kaçma neticesinin gerçekleşmesi tipiklik açısından zorunludur. Zira, tutuklu bir kimsenin kaçmasına yönelen imkân sağlama eylemi sonucunda kaçma neticesi gerçekleşmez ise kaçmaya

⁷⁵ Yılmaz, s. 155.

⁷⁶ “Sanığın tutuklandıktan sonra zabıtaca muhafaza veya gözetim altına alınıp alınmadığı araştırılarak hukuki durumunun tayin edilmesi gerektiği dikkate alınmadan tutuklama müzekkeresini takiben firar ettiği için m.298 gereğince mahkûmiyeti yasaya uygunluk arz etmemektedir”

Yargıtay 2. CD., T 19.11.1986, K 8077/8124 (<https://www.kazanci.com.tr>).

imkân sağlama suçu oluşmayacaktır. Suçluyu kayırma suçunda ise imkân sağlama eylemi sonucunda neticenin gerçekleşip gerçekleşmeyeceğinin önemi bulunmamaktadır. Bu sebeple, hakkında tutuklama kararı verilen öncül suçun failine yönelik tutuklamadan kurtulması için imkân sağlama eylemlerinin, fail hakkında verilen tutuklama kararı infaz edilmese de suçluyu kayırma suçunu oluşturacağı kabul edilmektedir.

Doktrinde “yakalama ve gözaltı kararlarının amacı, şüpheli veya sanığın tutuklanmasını mümkün kılmak”⁷⁷ olarak ifade edilmiştir. Bu görüşten hareket edilerek tutuklama yasağı bulunmayan bir suç soruşturması veya kovuşturması kapsamında yakalanan şüpheli veya sanığın, gözaltına alınmadan önce suç kapsamında tutuklanma ihtimaline binaen yapılan imkân sağlama eylemlerinin de TCK 283. maddesinde düzenlenen suçluyu kayırma suçunu oluşturacağı ileri sürülmektedir. Belirtmek gerekir ki, öncül suçun faili hakkında gözaltı kararı verildikten sonra yapılacak olan kayırmaya yönelik imkân sağlama eylemleri TCK 294. maddesinde düzenlenen suçu oluşturacaktır⁷⁸.

Bununla birlikte öncül suçun faile yönelik olarak, kaçak durumdayken hayatını idame ettirmesi için yapılan nakdi yardımlarında bu suçu oluşturacağı ileri sürülmektedir. Ancak madde gerekçesinde de ifade edildiği üzere, sırf insanı mülahazalar gereği öncül faile yapılan beslenme, barınma, nakdi veya sağlık gibi yardımların TCK'nın 283. maddesinde düzenlenen suçu oluşturmayacağı, bununla birlikte bu durumda şartları mevcutsa TCK 284. Maddesinde düzenlenen tutuklu, hükümlü veya suç delillerini bildirmeme suçunun⁷⁹ oluşabileceği ifade edilmektedir⁸⁰.

⁷⁷ Özbek ve Diğerleri, s. 295.

⁷⁸ Gökcan/Artuç, s. 9267.

⁷⁹ TCK Madde 284(1) “Hakkında tutuklama kararı verilmiş olan veya hükümlü bir kişinin bulunduğu yeri bildiği halde yetkili makamlara bildirmeyen kimse, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”

⁸⁰ Özgenç, Suç Örgütleri, s. 228.

e. Suçluya Hükmün İnfazından Kurtulması İçin İmkân Sağlanması

Sözlük anlamı, “nüfuz etme, yerine getirme, yapma” olarak ifade edilen infaz teriminin ceza hukukundaki karşılığı, suç karşılığı yapılan yargılama sonucunda mahkemeler tarafından verilen ceza ve güvenlik tedbirinin yerine getirilmesidir⁸¹.

Suçluyu kayırma suçunun eylemlerinin bir diğeri ise, “suç işleyen kimseye hükmün infazından kurtulması için imkân sağlama” olarak kanunda düzenlenmiştir. 765 sayılı ETCK’nın 296. maddesinde düzenlenmiş bulunan suçluyu kayırma suçunda hükmün infazının yerine getirilmesinin engellenmesi hareketiyle faile imkân sağlanmasının kesinleşen cezaya ya da güvenlik tedbirine mi ilişkin olduğu konusunda net bir ayırımın bulunmadığı doktrinde ileri sürülmesine karşılık⁸², CMK m. 223. maddesinin ilk fıkrasındaki; “Beraat, ceza verilmesine yer olmadığı, mahkûmiyet, güvenlik tedbirine hükmedilmesi, davanın reddi ve düşmesi kararı, hükümdür” şeklindeki düzenleme gereğince 765 sayılı kanun döneminden farklı olarak, yeni kanun döneminde 5271 sayılı CMK’nda ceza ve güvenlik tedbirleri hüküm olarak düzenlenmiştir. Nitekim madde gerekçesinde suçun oluşmasına sebebiyet veren imkân sağlama hareketi, “ceza veya güvenlik tedbirinin infazının engellenmesi” şeklinde ifade edilmektedir⁸³.

Öncül suçun failine yönelik hükmün infazından kurtulmasına yönelik imkân sağlama hareketlerinin icrai veya ihmali hareketlerle gerçekleştirilebileceği ileri sürülmektedir. Örneğin, failin adresinin verilmemesi yahut kasıtlı olarak yanlış adres verilmesi, failin kaçmasını veya barınmasını sağlama veya tebliğ evrakının yanlış adrese yönlendirilmesi şeklindeki hareketlerle suçun işlenebileceği ifade edilmektedir⁸⁴. Doktrinde bir görüşe göre, bu eylemden anlaşılması gereken hususun, “suçun işlenmesinden sonra güvenlik güçlerince yapılacak tahkikatı yanlış yola sevk etmek, devletin araştırmalarına veya mahkûmiyet hükmünün yerine getirilmesine karşı

⁸¹ Erdoğan, Oktay, İnfaz Hukuku, 2. Baskı, Ankara 2016, s. 3.

⁸² Zafer, s. 235.

⁸³ Yılmaz, s. 156.

⁸⁴ Malkoç, İsmail, Açıklamalı-İçtihatlı 5237 Sayılı Yeni Türk Ceza Kanunu, 2. Cilt, 2. Baskı, Ankara 2007, s. 2088.

*faili gizlemeye yardım etmek, hakkında yakalama veya tevkif müzekkeresi çıkartılmış olan bir kimsenin saklı bulunduğu yeri bildiği halde yetkili mercilere derhal vermemek*⁸⁵ olduğu ifade edilmiştir.

Fail hakkında yapılan yargılama sonucunda mahkûmiyet kararı verildikten sonra, bu kararın kesinleşmesiyle birlikte infaz işlemlerine henüz başlanılmamış olması ihtimalinde faile yönelik gerçekleştirilen kayırma eylemleri, “hükmün infazından kurtarmak amacıyla imkân sağlama” hareketinin ihlali olarak nitelendirilemeyecektir. Nitekim bu hareketin gerçekleşmesi için, öncül suçla ilgili verilen kararın kesinleşmesine istinaden infaz işlemlerine başlanılmış olması gerekmektedir. Öncül suçun failinin hükmün infazından kurtulmasını sağlamaya yönelik kayırma eylemlerinin, TCK 283.maddesinde düzenlenen suçluyu kayırma suçunu oluşturacağı belirtilmektedir⁸⁶. Yargıtay’ın emsal nitelikteki kararlarında da bu husus vurgulanmıştır⁸⁷.

Hükmün infaz işlemlerinin yürütülmesi sırasında gerçekleştirilen failin kaçmasına yönelik imkân sağlama eylemlerinin, TCK’nın 294/2. maddesinde düzenlenen hükümlünün kaçmasına imkân sağlama suçunu oluşturacağı kabul edilmektedir. Suçun kanuni tanımında hareket unsuru “hükümlünün kaçmasını sağlayan” ifadesiyle belirlenmiş olup, hakkında infaz işlemlerine başlanılmış bulunan hükümlünün, kaçırılmasının önüne geçilmesi amacıyla zikredilen suç düzenleme altına alınmıştır. Kaçmaya imkân sağlama suçunun oluşabilmesi için, gerçekleştirilen hareket sonucunda hükümlünün kaçma neticesinin gerçekleşmesi gerekmektedir. Kaçma neticesinin gerçekleşmediği durumda ise anılan suç oluşmayacaktır. Ancak somut olayın özelliğine göre, failin icra hareketlerine başlayıp başlamadığı hususu değerlendirilerek, suçun teşebbüs aşamasında kalıp kalmadığının tespit edilmesi

⁸⁵ Yılmaz, s. 155.

⁸⁶ Gökcan/Artuç, s. 9268.

⁸⁷ “hakkındaki kesinleşmiş hapis cezasına mahkûmiyet hükmünün infazının yerine getirilmesi amacıyla yakalama emri gereği işyerine gelen kolluk görevlilerinin elinden hükümlünün kaçmasını sağlayan failin eyleminin suçluyu kayırma suçunu oluşturacağı”

Yargıtay 8. CD., T 11.12.2018, E 2018/8414, K 2018/14235 (<https://www.kazanci.com.tr>).

gerekmektedir. *Yargıtay*'ın bir kararında⁸⁸, uzun bir süre geçmeden sonlanan kaçma eylemine imkân sağlanması durumunda, suçun teşebbüs aşamasında kalacağı yönünde değerlendirme yapılmıştır.

Suçun unsuru olarak düzenlenmemiş bulunan koruma tedbirlerinin infazının yerine getirilmesinin engellenmesi durumu, suçluya hükmün infazından kurtulması için imkân sağlama hareketi olarak da değerlendirilemez. Nitekim koruma tedbirleri, muhakeme sürecinin sağlıklı bir şekilde yürütülmesine hizmet eden geçici nitelikte nihai olmayan kararlardır⁸⁹.

Hapsen tazyik, yasadan doğan bir külfetin gereklerini yerine getirme, getirmeme yahut bir şeyi yapma zorunluluğunun sonucunda uygulanan yaptırımdır. Bu nedenle hapsen tazyik kararı ceza mahkûmiyeti niteliği taşımadığından dolayı buna ilişkin kayırma eylemleri, suçluyu kayırma suçunu oluşturmayacaktır⁹⁰. *Yargıtay* kararına konu olayda⁹¹, hapsen tazyik kararının ceza mahkûmiyeti niteliği taşımadığını bu nedenle hapsen tazyik kararının infazının sonuçlarından kurtulmaya yönelik olarak imkân sağlama hareketlerinde bulunulmasının, suçluyu kayırma suçunu oluşturmadığı vurgulanmıştır.

B. MANEVİ UNSURLAR

TCK 283. maddesinde düzenleme altına alınan suçluyu kayırma suçu, suçun kanuni tanımından anlaşılacağı üzere kasten işlenebilen bir suçtur. Suçluyu kayırma

⁸⁸ “kesinleşen hükmün infaz işlemlerinin yerine getirilmesi amacıyla failin yakalanıp hastaneye götürüldüğü süreçte hükümlünün kaçmasına imkân sağlanması eyleminde, hükümlünün çok kısa süre içerisinde yakalanması nedeniyle imkân sağlayan kişinin eylemi 294/2 maddesinde düzenlenen hükümlünün kaçırılmasına imkân sağlamaya teşebbüs suçunun oluştuğunun kabulü gerekmektedir”
Yargıtay 9. CD., T 17.01.2013, E 2012/9535, K 2013/1081 (<https://www.kazanci.com.tr>).

⁸⁹ Yılmaz, s. 156.

⁹⁰ Gökcan/Artuç, s. 9269.

⁹¹ “hapsen tazyik kararının infazına yönelik kolluk görevlileri şahsı yakalamaya çalışırken bir başkası tarafından kolluk görevlileri engellenerek şahsın kaçmasına imkân sağlama olayında, suçluyu kayırma suçunun oluşmadığına karar verilmiştir”

Yargıtay 8. CD., T 05.02.2020, E 2017/14564, K 2020/9083 (<https://www.kazanci.com.tr>).

suçunun taksirli olarak işlenebileceği ile ilgili kanuni düzenleme bulunmadığından, bu suçun taksirli hareketlerle işlenebilmesi mümkün değildir.

Suçun kanuni tanımında, öncül suç failine araştırma, yakalanma, tutuklanma veya hükmün infazından kurtulması amacıyla imkân sağlanması halinde suçun meydana geleceği düzenlenmiştir. Bu ifadeden hareketle kanun koyucu, bazı suçların işlenebilmesi için münhasıran kasıtlı olarak hareket etmeyi tipikliğin oluşması açısından yeterli görmemiştir. Suçluyu kayırma suçunda, kast ile birlikte eylemin suç tanımında öngörülen belirli bir amaca yönelik olması aranmaktadır. Bu gibi hallerde saik, suçun manevi unsurunun gerçekleşmesi için zorunlu bir şart olarak karşımıza çıkmaktadır. Suçluyu kayırma suçunun amaç unsuru, öncül suç failini araştırma, yakalanma, tutuklanma veya hükmün infazından kurtarma olarak karşımıza çıkmaktadır. Doktrinde; amaç unsurunun, “saikin suçun unsuru olarak öngörüldüğü hallerde” tipikliğin gerçekleşmesi için aranılan manevi unsur olduğu ifade edilmektedir⁹².

Suçluyu kayırma suçunun oluşması için öngörülen amaç unsurunun, suçun unsurlarına ilişkin bir belirleme içermesi nedeniyle, bu durumun kıyasa yol açacak bir biçimde geniş yorumlanması, kanunilik ilkesinin ihlali anlamına gelecektir. Kanunda öncül suçun failine yönelik kayırma saikiyle gerçekleştirilecek imkân sağlama hareketi için dört farklı unsura yer verilmiştir. Bu unsurların dışında gerçekleştirilecek olan imkân sağlama eylemleri suçluyu kayırma suçunun yasal unsurlarını oluşturmayacaktır⁹³.

Genel kural, kasten işlenebilen suçların, kastın diğer bir türü olan olası kast ile işlenebileceği şeklindedir. Suçluyu kayırma suçunun olası kastla işlenebileceği noktasında doktrinde muhtelif fikirler beyan edilmiştir. Bir görüşe göre, suçluyu

⁹² Öztürk, Bahri/Erdem, Mustafa R., Uygulamalı Ceza Hukuku ve Emniyet Tedbirleri Hukuku, 12. Baskı, Ankara 2012, s. 467; Düzgün, Nuri/Elmacı, Şerafettin, 5237 Sayılı Türk Ceza Kanununa Göre Olası Kast- Bilinçli Taksir ve Taksirle İşlenen Suçlar, Ankara 2007, s. 61; Ozansü, Cemil, Mehmet, Ceza Hukukunda Kasttan Doğan Sübjektif Sorumluluk, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, İstanbul 2007, s. 139-140.

⁹³ Meran, Necati, Açıklamalı-İçtihatlı Yeni Türk Ceza Kanunu, 2. Baskı, Ankara 2007, s. 1349.

kayıрма suçunda amaç unsurunun bulunması nedeniyle suçun yalnızca doğrudan kast ile işlenip, olası kast ile işlenmesinin mümkün olmadığı savunulmaktadır⁹⁴. Aksi görüşe göre, her ne kadar suç tanımında amaç unsuruna yer verilse de, kasten işlenebilen suçların olası kast ile de işlenebileceği düşüncesinden hareketle suçluyu kayırma suçunun da olası kast ile işlenebileceği ileri sürülmüştür⁹⁵.

*Yargıtay kararına konu olayda*⁹⁶, somut olayda tartışma yaşayan sürücü ve kolluk görevlilerini ayırmaya gelen kişinin, olayın daha fazla infiale yol açmaması düşüncesiyle hareket ettiği için kişinin bu eylemi suçluyu kayırma suçunu oluşturmayacaktır. İfade etmek gerekir ki, suçluyu kayırma suçunda, hareketin yapılması başlı başına suçun oluşması bakımından yeterli olmayıp, kişinin aynı zamanda öncül suçun failine yönelik kayırma amacıyla hareket etmesi gerekmektedir.

Kanun koyucu suçluyu kayırma suçunun oluşması için genel kastın dışında amaç unsuruna da yer vermiştir. Bu tespitten hareketle, failin öngördüğü duruma karşılık, eyleminde sebat ederek meydana gelecek olası sonuçları kabullenmesi durumunda amaç unsurundan bahsedilemeyecektir. Dolayısıyla, suçluyu kayırma suçunun olası kast ile işlenemeyeceği düşünülmektedir.

Öncül suçun failine yönelik kayırma hareketinde bulunan kimsenin, öncül suç failine bilerek ve isteyerek imkân sağlama tasarrufunda bulunması gerekmektedir. Bu gayeyle hareket edilmeyip, sırf insani mülahazalarla öncül suçun failine yönelik imkân sağlama hareketleri madde gerekçesinde de ifade edildiği üzere suçluyu kayırma suçunun oluşmasına sebebiyet vermeyecektir⁹⁷.

⁹⁴ Ünver, s. 401; Koca/Üzülmez, Özel Hükümler, s. 1216; Özbek, Özer, Veli, TCK İzmir Şerhi Türk Ceza Kanunu'nun Anlamı, 1. Cilt, 4. Baskı, Ankara 2010, s.254.

⁹⁵ Zafer, s. 45; Yılmaz, s. 164.

⁹⁶ "Araçla seyir halindeyken güvenli olmayan şekilde aracın kullanması üzerine kolluk tarafından durdurulan aracın, evrakları sürücüden istenilmesi sırasında sürücünün alkollü olduğunun tespit edilmesi üzerine sürücü hakkında işlem yapıldığı sırada sürücünün kolluk görevlisiyle tartışıp ve itiştiklerini görerek onları yatıştırmak amacıyla araya giren kişinin bu hareketinden yararlanan sürücünün kaçması durumunda failin özel veya genel kastının bulunduğu söylenemez, bu nedenle failin eylemi TCK 283. maddesinde düzenlenen suçluyu kayırma suçunu oluşturmayacaktır."

Yargıtay 8. CD., T 05.06.2018, E 2018/4721, K 2018/6457 (<https://www.kazanci.com.tr>).

⁹⁷ Parlar/Hatipoğlu, s. 4345; Yılmaz, s.164.

765 Sayılı ETCK döneminde Yargıtay Ceza Genel Kurulu kararına konu olayda⁹⁸, suçluyu kayırma suçunun oluşması için suçun manevî unsurunu oluşturan özel kast ile hareket edilmesi halinde anılan suçun oluşacağı vurgulanmıştır.

C. HUKUKA AYKIRILIK UNSURU

1. Genel Olarak

Hukuka aykırılık, kanuni olarak düzenleme altına alınmış bulunan eylemin ihlaline cevaz verilmemesi, eylemlerin caiz olmaması, münhasıran ceza hukuku bağlamında değil, tamamıyla hukuk ve toplum düzeni ile tenakuz halinde olma durumudur⁹⁹. Hukuka aykırılık durumunun muhtevasını toplum nezdinde geçerli olan davranış biçimleri belirlemektedir¹⁰⁰.

Suçluyu kayırma suçunda hukuka aykırılık unsurunun meydana gelebilmesi için, imkân sağlama hareketinin yöneldiği kimsenin TCK veya özel kanunlarda suç olarak düzenlenmiş normu ihlal etmiş olması gerekmektedir. Bir başka anlatımla, suçluyu kayırma suçunda, suçun oluşması bakımından kanun koyucu “*şekli gerçekliği değil, maddi gerçekliği esas almaktadır*”¹⁰¹. Suç işlediği iddiası ile öncül suçun faili hakkında yapılan ceza yargılaması sonucunda, failin suç işlemediğinin sabit olması durumunda, suçun kanuni tanımında belirtilen “suç işleyen kişinin” varlığından söz edilemeyeceğinden, öncül suçun failine yönelen kayırma eylemleri suçluyu kayırma suçunun oluşmasına sebebiyet vermeyecektir¹⁰².

⁹⁸ “gece vakti evine misafir olarak gelen kimseleri örf ve adet gereği kısa bir süreliğine evinde ağırlama eyleminde öncül suçun failine yönelik imkân sağlama kastının bulunmadığından bahisle ETCK 296. maddesinde düzenlenen suçluyu kayırma suçunun yasal unsurlarının oluşmadığına karar verilmiştir.” YCGK., T 25.02.1985, K 297/107 (<https://www.kazanci.com.tr>); Savaş/Mollamahmutoğlu, s. 3028; Aynı Yönde Benzer karar: “cinsel suçun mağduruna yönelik şikayetçi olmama hususunda fikir beyan eden kimsenin suçluyu kayırma gayesinin bulunmadığını ve bu nedenle suçun kanuni tanımında yer alan özel kast unsuru gerçekleşmediğinden suçluyu kayırma suçunun yasal unsurlarının oluşmadığına karar verilmiştir.

⁹⁹ Hakeri, Hakan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 17. Baskı, Ankara 2014, s. 283.

¹⁰⁰ Özgenç, İzzet, Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi, 3. Baskı, Ankara 2006, s. 236.

¹⁰¹ Gökcan/Artuç, s. 9269.

¹⁰² Koca/Üzülmez, Özel Hükümler, s. 1212-1213; Yılmaz, s. 164.

Yargıtay kararına konu olayda¹⁰³, öncül suçun failine yönelik imkân sağlama hareketlerinde bulunulması durumunda öncül suç bakımından yapılan yargılamanın sonucuna göre hareket edilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Bu bağlamda, öncül suçun faili hakkında yapılan yargılama neticesinde beraat kararı verilmiş olması durumunda, buna yönelik kayırma eylemleri suçluyu kayırma suçunu oluşturmayacaktır.

2. Hukuka Uygunluk Nedenleri

Türk Ceza Kanunu'nun 24. vd. maddelerinde düzenleme altına alınan hukuka uygunluk nedenleri, yasada suç olarak düzenlenmiş eylemlerin hukuka aykırılık durumunu ortadan kaldırarak, gerçekleştirilen hareketi meşru bir zemine kavuşturmaktadır¹⁰⁴. Örneğin, suç işleyen bir kimsenin yakalanmasını engellemek amacıyla evinde saklayan bir kimse suçluyu kayırma suçunu işlemiş olacaktır. Ancak kişinin eyleminin hukuka uygunluk nedeni ihtiva ettiğinin anlaşılması halinde, hukuka aykırılık durumu ortadan kalkmış olacağından eylem suç teşkil etmeyecektir. Somut olayda, hukuka uygunluk nedenlerinin gerçekleşmesi halinde, hareketin yasaya uygunluk teşkil etmediği sonucuna varılmamalıdır. Bilakis gerçekleştirilen eylem kanun gereği doğrudan doğruya hukuka uygun bir biçimde meydana gelmektedir¹⁰⁵.

Türk Ceza Kanun'unda hukuka uygunluk nedenleri; kanun hükmünü yerine getirme, meşru savunma, hakkın kullanılması ve ilgilinin rızası olarak düzenleme altına alınmıştır.

Suçluyu kayırma suçuna ilişkin olarak TCK'nın 283/3. maddesinde ceza sorumluluğunu ortadan kaldıran şahsi cezasızlık nedenleri belirtilmiş olmasına rağmen, zikredilen suç yönünden özel bir hukuka uygunluk nedeni düzenlenmemiştir.

¹⁰³ “Sanığın imkân sağlama hareketinde bulunduğu öncül suçun faili Ö.M.’in hırsızlık suçundan dolayı yapılan yargılama neticesinde beraat kararı verilmesi karşısında, suçluyu kayırma suçunun unsurları tartışılmadan karar verilmesi...”

Yargıtay 4. CD., T 04.07.2007, E 2006/2953, K 2007/6405 (<https://www.kazanci.com.tr>).

¹⁰⁴ Kunter, s. 108.

¹⁰⁵ Özbek, Özer, Veli/Doğan, Koray, Zorunluluk Halinin Hukuki Niteliği, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 9, Sayı 2, İzmir 2007, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/754113> (son erişim tarihi 17.04.2023), s. 197; Kunter, s. 163.

Bununla birlikte somut olayın özelliklerine göre, öncül suç failine yönelen imkân sağlama eyleminin, hukuka uygunluk nedeni teşkil edip etmediği hususunun her somut olay açısından irdelenmesi gerekmektedir.

Anılan yasanın 24. maddesinde kanun hükmünü yerine getiren kimsenin cezalandırılmayacağı hüküm altına alınmıştır. Bu düzenleme gereğince, kişinin sahip olduğu hak ve yetkinin dışında, kanun hükmünün yerine getirilmesi düzenleme altına alınmıştır. Kişiye, muhtelif konularda hak ve yetki bahşeden kanun hükmünün hukuka uygun bir biçimde yerine getirilmesi halinde, hukuka aykırılık durumundan söz edilemeyecektir.

Örneğin, milletvekilinin işlemiş olduğu ve soruşturma işlemleri milletvekilliği süresinin sona ermesinden sonrasına bırakılan bir suçtan dolayı yakalama işleminin gerçekleştirilmesi sırasında, milletvekili koruması olan polis tarafından bu işlemin engellenmesi suretiyle, yakalama işleminden kurtulması için milletvekiline imkân sağlanması halinde, milletvekilinin dokunulmazlığına ilişkin kanuni düzenlemeye istinaden polis tarafından gerçekleştirilen imkân sağlama hareketi hukuka uygunluk sebebi teşkil edecektir.

Yasanın 25. maddesinde ise meşru savunmada bulunan kimsenin cezalandırılmayacağı hüküm altına alınmıştır. Hukuka uygunluk nedenlerinden birisi olan meşru savunma; kişinin veya üçüncü bir kimsenin, hukuki olarak teminat altına alınmış bulunan haklarına yönelik gerçekleştirilen saldırıların, kuvvet kullanma yoluyla ve bertaraf etme amacıyla defedilmesi hali olarak ifade edilmektedir¹⁰⁶.

Somut olayda suçluyu kayırma suçu ile ilgili meşru savunma iddiası var ise, bu durumda anılan şartlar olaya tatbik edilerek hukuka uygunluk sebebinin oluşması belirlenebilecektir. Olayda bu şartların gerçekleştiği kanaatine varılırsa bu durumda öncül suçun failine yönelik imkân sağlama hareketi suçluyu kayırma suçunu

¹⁰⁶ Özgenç, Genel Hükümler 3, s. 334; Artuk/Gökçen/Yenidünya, s. 387.

oluşturmayacaktır. Meşru savunmanın umumiyetle suçluyu kayırma suçu açısından gündeme gelmesi pek mümkün gözükmemektedir.

Yasanın 26. maddesinde hukuki olarak teminat altına alınmış olan hakkını kullanan kimselerin cezalandırılmayacağı düzenleme altına alınmıştır. Hukuki teminat altına alınmış hakkın kullanılması, yasada suç olarak öngörülen düzenlemenin hukuka aykırılık durumunu ortadan kaldıracaktır. Kanun koyucunun zikredilen hukuka uygunluk nedenini düzenlemesindeki amacın; kişinin, haklarını özgürce yerine getirmesi sırasında çatışma yaşaması halinde, kişinin hukuki teminat altına alınmış olan haklarına üstünlük tanınarak, hukuka aykırılık durumunu ortadan kaldırmak olduğunu söyleyebiliriz¹⁰⁷.

Öncül suçun failinin müdafilik görevini üstlenen kimsenin, görevinin gereklerini yerine getirirken faile karşı bağlılık, doğruluk ve güvenilirlik gibi yükümlülüklerle uygun bir şekilde görevini yerine getirmesi gerekmektedir. Ancak müdafinin, öncül suçun faili ile ilgili olarak, savunma hakkı kapsamında doğruluk kurallarına uygun bir biçimde savunma yapma mecburiyeti bulunmamaktadır. Bu nedenle müdafinin, savunma hakkı kapsamında yapmış olduğu irade açıklamalarında serbestiye sahip olduğunu ifade etmek gerekmektedir. Nitekim CMK m.45 gereğince müdafî, aleyhe tanıklık yapmama sonucunu doğuran tanıklıktan çekinme müessesesinden yararlanabilmektedir. Bununla birlikte faile zarar verme ihtimali bulunan konular hakkında açıklama yapılması durumunda dahi müdafinin susma hakkını kullanması gerekmektedir¹⁰⁸. Bu durum, hakkın kullanılması bağlamında hukuka uygunluk sebebi teşkil etmektedir.

Müdafinin hukuki olarak görevi şüpheli veya sanığın haklarını ve çıkarlarını koruyup gözetmektir. Ancak müdafî bu görevi yasal sınırlar içerisinde yerine getirmelidir. Nitekim müdafinin görevinin gereklerini yerine getirmesi, hiçbir şekilde suç teşkil eden eylemlere müracaat etmesini haklı kılmaz. Bu itibarla, fail hakkında yakalama müzekkeresi düzenlenmesine karşılık faile barınması için yer temini veya

¹⁰⁷ İçel ve Diğerleri, İçel Yaptırım Teorisi, 2. Baskı, İstanbul 2002, s. 167.

¹⁰⁸ Zafer, s. 327; Gökcan/Artuç, s. 9269.

kaçak statüsünün oluşmasında maddi veya manevi menfaat temin edilmesi gibi öncül suçun failine yönelik müdafinin tarafından gerçekleştirilen imkân sağlama hareketleri TCK 283. maddesinde düzenlenen suçluyu kayırma suçunu oluşturacaktır¹⁰⁹. Bu durumdan farklı olarak müdafinin görevi gereğince, öncül suçun faili hakkında yakalama müzekkeresi düzenlenmesi karşısında, müdafinin failin saklandığı yeri bilmesine rağmen saklandığı yeri ihbar etme yükümlülüğü bulunmadığından bu eylemi suçluyu kayırma suçunu oluşturmayacaktır¹¹⁰. Ancak hakkında yakalama müzekkeresi çıkarıldığını öğrenen müdafinin, kararın yerine getirilmesinden önce faili haberdar edip kaçmasını sağlaması halinde suçluyu kayırma suçu oluşacaktır¹¹¹.

Yasada 26. maddenin 2. fıkrasında kişinin vazgeçebileceği hakkına ilişkin olarak üzerinde gerçekleşen eylemlere cevaz vermesi hali hukuka uygunluk nedeni olarak düzenlenmiştir.

İlgilin rızası doktrinde şu şekilde ifade edilmiştir; *“Rıza gösterme ehliyet ve yetkisine sahip olan kişinin; üzerinde tasarruf yetkisi hukuk düzeni tarafından kendisine bırakılmış bir hukukî değere karşı gerçekleştirilen ve söz konusu değeri tehlikeye düşüren veya zarara uğratan bir fiili kabul etmesi, onaylanması anlamına gelmektedir”*¹¹².

İlgilinin rızası, yasalarda suç olarak düzenlenmiş bulunan eylemin esasen suç teşkil ettiği, ancak gösterilen rıza ile birlikte eylemin hukuka aykırılık durumunun ortadan kalktığı, hukuka uygunluk nedenlerinden birisi olarak düzenlemiştir.¹¹³

İlgilinin rızası, yalnızca soruşturması ve kovuşturması şikâyete tabi olan suçlar yönünden gündeme gelecektir. Bunun dışında re’sen ceza yargılamasının yürütüleceği suçlarda, ilgilinin rızasının bulunması durumunda dahi eylem hukuka uygun hale gelmeyecektir. Suçluyu kayırma suçunun yasal unsurlarının tabiatı bakımından

¹⁰⁹ Özgenç, İzzet, Genel Hükümler, 3. Baskı, Ankara 2008, s. 311; Evik, s. 741.

¹¹⁰ Özgenç, Genel Hükümler 1, s. 310.

¹¹¹ Ünver, s. 388; Zafer, s. 358.

¹¹² Ekici, Şahin, Meral, Ceza Hukukunda Rıza, İstanbul 2012, s. 7.

¹¹³ İçel ve Diğerleri, s. 179.

ilgilinin rızası müessesesinin, bu suç bakımından değerlendirilmesi pek olası değildir. Bununla birlikte her somut olayın özelliğine göre, hukuka uygunluk nedenleri yönünden değerlendirme yapılması uygun olacaktır.

III. KUSURLULUK

A. GENEL AÇIKLAMALAR

Türk Ceza Kanunu, haksızlık ve kusur kavramlarını farklı anlamlar taşımaları sebebiyle kesin bir biçimde ayırmıştır. Haksızlık; hukuk düzeninin davranış biçimleriyle cevaz vermediği eylemleri teşkil etmekte olup, hukuka aykırılık ögesi bağlamında yapılacak araştırmayla ortaya çıkmaktadır. Yapılacak araştırma sonucu tespit edilen durum, suçun failine göre değil, eyleme bağlı olarak yapılmaktadır. Gerçekleştirilen eylemin fail bakımından araştırılmasına geçildiğinde kusur kavramı gündeme gelmektedir.¹¹⁴ Kusur, failin gerçekleştirdiği eylem üzerinde hukuka uygun bir biçimde hareket etme kabiliyetine sahip iken, belirli nedenlerden dolayı hukuka uygun şekilde hareket etmemesi sonucunda maruz kaldığı kınama yargısıdır¹¹⁵. Bir kimseye gerçekleştirmiş olduğu eylemlerden ötürü kusur atfedilebilmesi için; bu kişinin kusur yeteneğine haiz olması, haksızlık düşüncesiyle hareket etmiş olması ve kusurluluğu kaldıran hallerin bulunmaması gerekmektedir¹¹⁶.

Suçluyu kayırma suçu bakımından öncül suç failine yönelik imkân sağlama hareketinden dolayı failin cezalandırılması yoluna gidilebilmesi için, failin kusurlu hareket etmiş olması gerekmektedir. İşlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını idrak ederek, öncül suçun failine yönelik; araştırma, yakalanma, gözaltına alma, tutuklama

¹¹⁴ Koca, Mahmut/Üzülmez, İlhan, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 14. Baskı, Ankara 2021, s. 310.

¹¹⁵ Meraklı, Serkan, Ceza Hukukunda Kusur, Ankara 2017, s. 32; Koca/Üzülmez, Genel Hükümler, s. 312; Talas, Serdar, Ceza Hukukunda Kusur İlkesi Bağlamında Nedeninde Serbest Hareket (actio libera in causa) Kavramı ve Geçici Nedenlerin Ceza Sorumluluğuna Etkisi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, İstanbul 2012, s. 33.

¹¹⁶ Koca/Üzülmez, Genel Hükümler, s. 314.

veya hükmün infazından kurtarma saiki ile imkân sağlanması halinde faile kusur atfedilebilecektir.

B. KUSURLULUĞU ETKİLEYEN NEDENLER

Kusurluluğu kaldıran ve azaltan haller TCK’nda düzenleme altına alınmıştır. Kusurluluğu etkileyen nedenlerden bazıları kusurluluk durumunu bütünüyle ortadan kaldırırken, bazı nedenler ise kusurluluk durumunu bütünüyle ortadan kaldırmayıp kusurluluğu azaltmaktadır. Somut olayda fail hakkında yapılan yargısal faaliyet sonucunda kusurluluğu ortadan kaldıran halin mevcut olması durumunda “*kusursuz ceza olmaz ilkesi*” gereğince kişi hakkında cezalandırma yoluna gidilemeyecektir. Kusuru azaltan nedenlerin somut olayda gerçekleştiğinin tespitinde ise, failin kusuruyla mütenasip ceza verilmesi gerektiğinden, yargı makamları tarafından yasal düzenlemeler ışığında failin cezası belirlenebilecektir¹¹⁷.

Yasada düzenlenen kusurluluğu kaldıran veya azaltan haller; hukuka aykırı olarak bağlayıcı emrin yerine getirilmesi, zorunluluk hali, hukuka uygunluk nedenlerinde sınırın aşılması, meşru savunmanın sınırının mazur görülebilecek heyecan, korku veya telaş ile aşılması, cebir ve şiddet veya tehdit ve korkutma, haksız tahrik, kusurluluğu etkileyen nedenlerde yanılma, haksızlık yanılması, yaş küçüklüğü, akıl hastalığı, sağır ve dilsizlik ve geçici nedenler, alkol veya uyuşturucu madde etkisinde olma şeklinde düzenlenmiştir.

Kusurluluğu azaltan ve ortadan kaldıran nedenlerin suçluyu kayırma suçü bakımından gerçekleşmesi mümkündür. Örneğin, kişinin kendisine yönelik gerçekleşecek bir zarar neticesinden kurtulmak amacıyla, öncül suç failine imkân sağlanması durumunda, kişinin eylemini zaruret halinde gerçekleştirdiği göz önüne alınarak, kusurluluğu ortadan kaldıran halin mevcut olduğu gerekçesi ile kişi hakkında cezalandırma yoluna gidilemeyecektir. Bununla birlikte öncül suç failinin cebir veya tehdit yoluyla kendisini kayırtmak suretiyle imkân sağlanması halinde, kişinin yapmış

¹¹⁷ Koca/Üzülmez, Genel Hükümler, s. 318.

olduğu imkân sağlama eylemi her ne kadar suç teşkil etse de, kişinin cebir veya tehdit altında gerçekleştirmiş olduğu eylem kusurluluğu ortadan kaldıran neden olarak dzenleme altına alındığından, kayırma eyleminde bulunan kişi bu eylemi nedeniyle cezalandırılmayacaktır¹¹⁸.

IV. SUÇUN NİTELİKLİ HALİ VE şAHSİ CEZASIZLIK NEDENLERİ

A. SUÇUN DAHA FAZLA CEZAYI GEREKTİREN NİTELİKLİ HALİ

Türk ceza kanununda dzenlemiş olan suç karşılığı öngörülen ceza miktarının artırılması veya azaltılmasını gerektiren durumlar suç teorisinde nitelikli haller olarak ifade edilmektedir¹¹⁹.

Suçluyu kayırma suçunun temel şekli TCK'nın 283. maddesinde dzenlemiş olup, maddenin 2. fıkrasında ise suçun nitelikli hali dzenleme altına alınmıştır. Suçluyu kayırma suçunun, kamu görevi icra eden kimsenin göreviyle bağlantılı gerçekleştirilmesi durumu nitelikli hal olarak dzenlenmiştir. Suçun kamu görevlisi tarafından gerçekleştirilmesi halinde, suçun temel şekli gereğince belirlenecek olan cezanın, 1/2 oranında artırılması gerekmektedir. Kamu görevlisi tarafından suçluyu kayırma suçunun işlenmesi halinde, ayrıca görevi kötüye kullanma suçu da oluşacaktır. Ancak suçluyu kayırma suçu, görevi kötüye kullanma suçuna nazaran özel norm ihtiva ettiğinden dolayı, ilgili kamu görevlisi hakkında münhasıran suçluyu kayırma suçundan işlem yapılması gerekmektedir¹²⁰.

Kamu görevlisi kavramı, Türk Ceza Kanunu'nun 6. maddesinde tanımlanmıştır. Bu dzenlemeye göre, kamu görevlisi, kamusal faaliyetin

¹¹⁸ Yılmaz, 168.

¹¹⁹ Koca/Üzülmez, Genel Hükümler, s. 713.

¹²⁰ Gökcan/Artaç, s. 9271; Yılmaz, s. 163.

yürütülmesine atama veya seçilme yoluyla ya da herhangi bir surette sürekli, süreli veya geçici olarak katılan kişi olarak düzenlemiştir.

Nitelikli halin uygulanabilmesi için kamu görevi icra eden kimsenin bu suç görevi sırasında işleme gerekmektedir. “Kolluk görevlileri, 2559 sayılı PSVK’nın muhtelif hükümleri ve CMK’nın 161. maddesi gereğince adli makamlar tarafından adli olaylarla ilgili suçla mücadele noktasında araştırma ve yakalama işlemlerini yerine getirmekle yükümlüdürler”¹²¹.

Suçluyu kayırma suçu bakımından, bir suçla ilgili olarak araştırma veya yakalama işlemi gerçekleştiren kamu görevlisinin, öncül suç failine yönelik kayırma eylemlerinin göreviyle bağlantılı olduğunun kabul edilmesi gerekmektedir. Örneğin, polis arkadaşından yakalama kararının varlığını öğrenerek, bu durumdan suç failini haberdar edip kaçmasına imkân sağlayan tapu memurunun eyleminde, suçluyu kayırma suçunun nitelikli hali tatbik edilmeyecektir. Burada tapu memuru suçun yalnızca temel şeklinden dolayı sorumlu olacaktır. Ancak polis memuru yönünden değerlendirecek olursak; polis memuru, görevliyle bağlantılı olarak bu suçu işlediğinden dolayı suçun nitelikli halinden sorumlu tutulacaktır¹²².

Suçun araştırmasıyla ilgili görevlendirilmiş olan kamu görevlileri, suçluyu kayırma suçunu icrai davranışlarla birlikte ihmali davranışlarla da işleyebilir. Örneğin, “jandarma görevlisinin uyuşturucu kaçakçısının geçtiğini gördüğü halde hareketsiz kalması” durumunda suçun ihmali davranışla işlediği kabul edilmelidir. Ancak, suçla mücadele noktasında görev yüklenen kamu görevlilerinin ihmali davranış neticesinden sorumlu tutulabilmesi için bu davranışın göreviyle bağlantılı olması gerekmektedir. Bir başka anlatımla, suçla ilgili araştırma veya yakalama faaliyetlerinde görevli olmayan veya usulüne uygun olarak görevlendirilmeyen kamu görevlilerinin zikredilen suçu ihmali davranışla işlemeleri mümkün değildir¹²³.

¹²¹ Gökcan/Artuç, s. 9272.

¹²² Gökcan/Artuç, s. 9272.

¹²³ Gökcan/Artuç, s. 9272.

B. ŞAHSİ CEZASIZLIK NEDENLERİ

Şahsi cezasızlık nedenleri, yasada suç olarak düzenlenen hareketlerin yapılması anında var olan ve kişi hakkında bu eylemlerinden dolayı cezalandırma yoluna gidilemeyen şahsa bağlı nedenlerdir¹²⁴. Şahsi cezasızlık nedenleri fiilin haksızlık içeriğini ortadan kaldırmamakta; failin, şahsa bağlı nedenlerden dolayı haksızlık teşkil eden eylemi cezalandırılmamaktadır¹²⁵.

TCK'nın 283/3. maddesinde suçluyu kayırma suçunun üstsoy, altsoy, eş, kardeş veya diğer suç ortağı tarafından işlenmesi hali şahsi cezasızlık nedeni olarak düzenlenmiştir. Suçluyu kayırma suçunu işleyen kimse, zikredilen maddenin 3. fıkrasında tahdidi olarak belirtilen kimselerden ise, bu kişi hakkında şahsi cezasızlık sebebiyle cezalandırma yoluna gidilemeyecektir.

Öncül suçun suç ortakları kavramından anlaşılması gereken husus, öncül suçun işlenişine fail ve şerik olarak katılım sağlayan herkesi kapsamaktadır. Suçluyu kayırma suçunda öncül suçun failine yönelik imkân sağlama hareketleri suç ortaklığı şeklinde ortaya çıkabilir. Böyle bir durumda, şahsi cezasızlık nedeni yalnızca öncül suçun suç ortağı hakkında uygulama alanı bulacaktır¹²⁶. Örneğin, hırsızlık suçuna yardım eden suç ortağı A'nın, hırsızlık suçunun faili B'nin yakalanmasını önlemek için imkân sağlama eylemini, hırsızlık suçuna iştirak etmeyen arkadaşı C ile birlikte gerçekleştirmesi halinde şahsi cezasızlık nedeni sadece öncül suçun suç ortağı A hakkında uygulanacaktır¹²⁷.

Bir başka şahsi cezasızlık nedeni olarak ise öncül suçun failinin yakın hısımları olan "üstsoy, altsoy, eş ve kardeş" düzenleme altına alınmıştır. Kanunda belirtilen kişilerin yakın hısımlığının medeni hukuka göre ortaya konulması gerekmektedir. Örneğin, kanunda belirtilen eş deyiminden resmi nikahlı eş anlaşılması gerekmektedir.

¹²⁴ Koca/Üzülmez, Genel Hükümler, s. 377.

¹²⁵ Gökcan/Artuç, s. 9273.

¹²⁶ Evik, s. 743.

¹²⁷ Gökcan/Artuç, s. 9274.

Dini nikahlı eşin şahsi cezasızlık nedeninden yararlanması söz konusu değildir¹²⁸. Bir başka şahsi cezasızlık nedeni olan kardeş deyiminden de anlaşılması gereken aynı anne ve babadan doğmuş kişiler anlaşılmalıdır. Aynı anne ve babadan doğma olmayan kardeşler arasında bu şahsi cezasızlık nedeninin uygulanması mümkün gözükmemektedir. Kanunda tahdidi olarak belirtilen bu kimseler dışında kalan failin yakın hısımları hakkında, şahsi cezasızlık nedenlerinin tatbiki söz konusu olmayacaktır¹²⁹.

V. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ ŞEKİLLERİ

A. TEŞEBBÜS

Suçluyu kayırma suçunun kanuni tanımıda belirtildiği üzere “imkân sağlama” hareketinin gerçekleştirilmesi ile suç tamamlanmaktadır. İmkân sağlama hareketinin amacına ulaşıp ulaşmaması önem arz etmemektedir. Ancak öncül suçun failine yönelik imkân sağlama hareketine yönelik eylemlerin hazırlık hareketleri aşamasında kalmış olması halinde suçun teşebbüs aşamasında kaldığından söz edilmeyecektir¹³⁰. Zira suçun teşebbüs aşamasında kaldığından bahsedilebilmesi için, failin eyleme yönelik icra hareketlerine başlaması gerekmektedir.

Doktrinde, suçluyu kayırma suçu yönünden teşebbüs hükümlerinin uygulanabileceği ifade edilmektedir¹³¹.

Suçluyu kayırma suçundaki eylemlerin kısımlara ayrılabilirdiği veya eylemlerin icra hareketlerinin failin elinde olmayan sebeplerle akamete uğraması hallerinde suçun teşebbüs aşamasında kaldığından bahsedilebilecektir¹³². Örneğin, “suçlunun kaçması için kolluk görevlileri tarafından yol kapatmasına rağmen, karşı yönden gelen polis ekipleri tarafından failin yakalanması halinde veya mevrada saklanan suç failinin

¹²⁸ Sevük, Yokuş, Handan, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, 2. Baskı, Ankara 2019, s. 659.

¹²⁹ Evik, s. 743.

¹³⁰ Gökcan/Artuç, s. 9272.

¹³¹ Ünver, s. 330; Koca/Üzülmez, Özel Hükümler, s. 1217; Evik, s. 744; Yılmaz, s. 166.

¹³² Parlar/Hatipoğlu, s. 397; Ünver, s. 330.

kaçabilmesi için, ahırındaki atını çocuğu ile mezraya gönderirken atın ele geçirilmesi ya da atın ulaşmasından önce failin yakalanması hallerinde, suçun teşebbüs aşamasında kaldığı kabul edilmelidir”¹³³.

Suçluyu kayırma suçunda, TCK m.36 gereğince gönüllü vazgeçme hükümlerinin uygulanması söz konusu olabilmektedir. Örneğin, adam öldürme suçundan dolayı öncül suç faili hakkında yakalama kararı bulunduğunu bilen kimsenin, öncül suç failini kendi evinde saklamayı kabul etmesi üzerine daha sonra yolda giderken bu durumdan vicdan azabı duyup öncül suç failini evinde saklamaktan vazgeçmesi halinde, fail hakkında TCK 36. maddesi gereğince gönüllü vazgeçme hükümlerinin uygulanması gerekmektedir.

B. İŞTİRAK

Suçluyu kayırma suçu kanunda tek failli suç olarak düzenlenmiştir. Bu suçta iştirakin bütün görünümünün (müşterek fail, azmettiren ve yardım eden) gerçekleşmesi mümkündür. Nitekim öncül suçun failine yönelik imkân sağlamak için, kayırma eyleminde bulunan kimseye suç işleme kararı aldırılması durumunda buna sebep olan kişi açısından azmettirme, suç işleme kararını kuvvetlendiren kimse açısından yardım eden ve fikir ve eylem birliği içerisinde hareket eden kimse açısından da müşterek fail sıfatıyla sorumluluk gündeme gelecektir. Ancak ifade etmek gerekir ki, öncül suçun çok failli olarak gerçekleşmesi halinde, faillerden birisi suçluyu kayırma suçunun faili veya şeriki olabilir. Hemen belirtmek gerekir ki; böyle bir durumda, Türk Ceza Kanunu'nun 283/3. maddesindeki şahsi cezasızlık nedeni gündeme gelecektir.

Suçluyu kayırma suçu, suç işleyen kimseyi ileride karşılaşacağı muhtemel zararlardan kurtarmak amacıyla farklı kişiler tarafından kanunda belirtilen unsurlardan birisinin gerçekleştirilmesi suretiyle işlenebilen bir suçtur. Suç işleyen bir kimsenin kendisini kayırarak imkân sağlama hareketinde bulunmasından dolayı cezai bakımdan

¹³³ Gökcan/Artuç, s. 9272.

sorumlu tutulması mümkün değildir. Örneğin, öncül suç failinin araştırma işlemlerinden kurtulmak amacıyla yardım istemesi ve bunun sonucunda ona imkân sağlanmış olması durumunda, öncül suç failinin suçluyu kayırma suçundan azmettiren sıfatıyla sorumluluğu söz konusu olmayacaktır¹³⁴.

Öncül suçun failine yönelik gerçekleştirilen imkân sağlama hareketinin, öncül suçun iştirakini oluşturup oluşturmadığının tespiti önem arz etmektedir. Nitekim kanun koyucu öncül suçun tamamlanmasından sonra gerçekleşen kayırma eylemlerini ayrı bir suç olarak düzenlemiştir. Öncül suç tamamlanmadan gerçekleşen kayırma eylemlerinde ise öncül suça şeriklikten söz edilecektir. Bu durumun tespiti daha çok mütemadi suçlar açısından önem kazanmaktadır. Nitekim mütemadi suçlarda, öncül suçun icra hareketlerinin kesintiye uğramasından sonra gerçekleştirilen eylemlerin suçluyu kayırma suçunu oluşturacağı, icra hareketleri kesintiye uğramadan gerçekleştirilen eylemlerin ise öncül suça iştirak olarak kabul edilmesi gerektiği ifade edilmektedir¹³⁵. Diğer bir görüşe göre, bu durumun öncül suçun tamamlanmasına göre değil, failin suça yönelen iştirak iradesine göre ortaya konulmasının gerektiği savunulmaktadır¹³⁶. Kanaatimce, burada genel suç teorisine göre hareket edilerek, bu doğrultuda bir tespit yapılması yerinde olacaktır. Zira failin iştirak iradesinin tespiti yoluna gidilecek olursa, failin beyanı ile hareket etmek zorunda kalınacak ve bu durum ise ceza adaleti açısından olumsuz sonuçlara yol açacaktır. Bu nedenle mütemadi suç açısından kesinti gerçekleşene kadar gerçekleştirilen kayırma eylemleri öncül suç içerisinde, kesinti gerçekleştikten sonra gerçekleştirilen kayırma eylemleri ise müstakil suç olarak düzenlenen suçluyu kayırma suçu içerisinde zikredilmelidir. Örneğin, “Kişiyi hürriyetinden yoksun bırakan failin eylemlerinin, mağdurun hareket özgürlüğüne kavuşma sürecine kadar devam ettiği nazara alındığında, failin bu zamana kadar gerçekleştirdiği kayırma eylemleri “kişiyi hürriyetinden yoksun bırakma suçuna yardım etme” olarak, mağdur hareket özgürlüğüne sahip olduktan sonra, kişiyi

¹³⁴ Gökcan/Artuç, s. 9275.

¹³⁵ Koca/Üzülmez, Özel Hükümler, s. 1218; Yılmaz, s. 167.

¹³⁶ Ünver, s. 332.

hürriyetinden yoksun bırakma suçunun failine yönelen kayırma eylemleri ise “suçluyu kayırma suçu” olarak nitelendirilmelidir.

Yargıtaya kararına konu olayda¹³⁷, mütemadi suç özelliği taşıyan çocuğun kaçırılması ve alıkonulması eylemine çocuğu evinde tutarak iştirak eden failin imkân sağlama hareketini suç kesintiye uğramadan gerçekleştirmesinden dolayı suçluyu kayırma suçunun yasal unsurlarının oluşmadığına, failin eyleminin çocuğun kaçırılması ve alıkonulması suçuna iştirak olduğuna karar verilmiştir¹³⁸.

C. İÇTİMA

İçtima gündelik yaşamda terim olarak ‘toplanmak ve bir araya gelme’ anlamında kullanılmaktadır¹³⁹. Suç teorisinde ise içtima, suçların toplanması anlamında kullanılmaktadır. Ancak ceza hukukunda genel kural, “*ne kadar fiil varsa o kadar suç, ne kadar suç varsa o kadar ceza*” prensibidir. Anılan kaide doktrinde, “*gerçek içtima*” şeklinde açıklanmaktadır. Suçların içtimayı ise bu kuralın istisnasını oluşturmaktadır¹⁴⁰.

Ceza yasasında, suçların içtimayı başlığı altında bileşik suç, zincirleme suç ve fikri içtima konuları düzenleme altına alınmıştır. Bileşik suç her ne kadar suçların içtimayı başlığı altında düzenlense de teknik olarak biri diğerinin unsurunu oluşturan eylemler birden fazla suç kabul edilmeyip tek suç olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle bileşik suçta, suçların içtimayı söz konusu değildir¹⁴¹. Buna karşılık zincirleme

¹³⁷ “Reşit olmayan mağdur N’in kendi isteği doğrultusunda evden ayrıldığı, TCK 234/3 gereğince mahkûmiyet hükmü verilen ve bu hükmün açıklanması geri bırakılan H ile birlikte aynı evde kaldığı E nin eylemi H’nin eylemine yardım etme olarak nitelendirileceği gözetilmeden, suçluyu kayırma suçunu işlediği şeklinde verilen karar yasaya uygunluk arz etmemektedir.”

Yargıtay 9. CD., T 12.07.2013, K 1915/9062 (<https://www.kazanci.com.tr>).

¹³⁸ Gökcan/Artuç, s. 9275.

¹³⁹ İçel, Kayıhan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 5. Baskı, İstanbul 2018, s. 11.

¹⁴⁰ Koca/Üzülmez, Genel Hükümler, s. 505-506; Özgenç, Genel Hükümler 2, s. 486.

¹⁴¹ Demirbaş, Timur, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 6. Baskı, Ankara 2019, s. 484; Koca/Üzülmez, Genel Hükümler, s. 508.

suç ve fikri içtima hallerinde fail birden fazla suç işlemekte ve bu durum suçların içtimayı meselesini ortaya çıkarmaktadır¹⁴².

Öncül suçun birden fazla suç şeklinde ortaya çıkması durumunda, kayırma eylemlerinin öncül suçların bütününe yönelik yapılması halinde, suçluyu kayırma suçunun bir kez işlendiği kabul edilmektedir. Örneğin, *“hırsızlık, konut dokunulmazlığı ihlal ve mala zarar verme suçlarından dolayı hakkında yakalama kararı bulunan öncül suçun failinin arkadaşı tarafından evde saklanması durumunda, suçluyu kayırma suçunun bir kez işlendiğini söyleyebiliriz.”* Ancak öncül suçlara yönelik farklı zamanlarda birden fazla kayırma eylemleri söz konusu olması halinde, suçların içtimayı gündeme gelecek ve bu eylemler tek bir suç işleme kararının icrası kapsamında gerçekleştirilmiş ise fail hakkında zincirleme suç hükümleri tatbik edilecektir¹⁴³.

Öncül suçu gerçekleştiren faillerin birden fazla kişiyi kapsamaması durumunda bu faillere yönelen kayırma eylemlerinde de suçların içtimayı meselesi gündeme gelmektedir. Nitekim Yargıtay kararına konu olayda¹⁴⁴, tek bir suç işleme icrası kapsamında kalmayan öncül suçun faillerine ayrı ayrı yönelen kayırma eylemlerinin iki ayrı suçluyu kayırma suçunu oluşturacağı ifade edilmiştir. Ancak öncül suçun faillerine yönelik gerçekleştirilen kayırma eylemlerinin tek bir suç işleme kararının icrası kapsamında olduğu tespit edilebiliyorsa, aynı neviden fikri içtima kuralı gereğince fail hakkında zincirleme suç hükümlerinin uygulanması gerektiği belirtilmiştir¹⁴⁵.

TCK'nın 265. maddesinde düzenlenen görevi yaptırmamak için direnme suçu ile suçluyu kayırma suçunun konusunu oluşturan ve Yargıtay kararına konu olan

¹⁴² Koca/Üzülmez, Genel Hükümler, s. 508.

¹⁴³ Gökcan/Artuç, s. 9275.

¹⁴⁴ *“Sanıkların muhtelif suçlardan adli makamlarca yakalama kararı çıkartılan ve ayrı soruşturma süreci işletilen E ve S'yi evinde saklamak şeklinde gerçekleşen eylemlerin iki ayrı suçu oluşturduğu ve her bir suç yönünden ayrı ayrı ceza tayini gerekirken, zincirleme suç hükümlerinin uygulanması..”* Yargıtay 9. CD., T 13.03.2013, E 2012/4298, K 2013/3978 (<https://www.kazanci.com.tr>).

¹⁴⁵ Gökcan/Artuç, “Türk Ceza Kanunu Şerhi”, s.9276.

olayda ¹⁴⁶, meselenin farklı neviden fikri içtima kuralına göre çözümlenmesi gerektiğine karar verilmiştir. Zikredilen Yargıtay kararında, fail hakkında daha ağır cezayı gerektiren suçluyu kayırma suçundan cezalandırılma yoluna gidilmesinin gerektiği ifade edilmiştir.

TCK 284. Maddesinde tutuklu veya hükümlünün yerini bildirmeme suç olarak düzenlenmiştir. Suçluyu kayırma suçunu işleyen kimsenin tutuklu veya hükümlüyü bildirmeme şeklindeki ihmali eylemlerinin suç teşkil etmeyeceği ifade edilmektedir¹⁴⁷.

VI. YAPTIRIM

Suçluyu kayırma suçunun ceza miktarı, Türk Ceza Kanunu'nun 283. maddesinin 1. fıkrasında düzenlenmiştir. Düzenleme gereğince suçun temel şekli için öngörülen yaptırım, altı aydan beş yıla kadar hapis cezasıdır. Maddenin 2. fıkrasında ise suçun kamu görevi icra eden kimse tarafından gerçekleştirilmesi hali temel cezadan yarı oranında ceza artırımı yapılması şeklinde düzenlenme bulunmaktadır. Maddenin 3. fıkrasında ise mezkûr suçun üstsoy, altsoy, eş, kardeş veya diğer suç ortağı tarafından işlenmesi halleri şahsi cezasızlık nedeni olarak düzenlenmiştir.

Hâkim, yasada belirtilen temel cezayı Türk Ceza Kanunu'nun 61. maddesi uyarınca belirlenen kriterlere göre tayin edecektir. Suçun kamu görevlisi tarafından gerçekleştirilmesi halinde, temel ceza belirlendikten sonra artırım yapılacak somut olayda ayrıca indirim nedenleri söz konusu ise indirim nedenleri uygulanacak ve bu şekilde cezanın bireyselleştirilmesi tamamlanmış olacaktır.

¹⁴⁶ “Sanığın, muhtelif suçlardan arandığı tespit edilen T adlı şahsın görevli polis memurları tarafından hakkında işlem yapılmasını engellemek ve kaçmasını sağlamak amacıyla kargaşa çıkararak polis memurlarının basit yaralanmasına neden olma şeklinde gerçekleşen eyleminin, TCK 44 delaletiyle aynı Kanununun 265. maddesine nazaran daha ağır ceza gerektiren 283. Maddesinde düzenlenen suçluyu kayırma suçunu oluşturacağı..”

Y.8. CD, E. 2017/3238, K. 2019/5560, T. 09.04.2019. UYAP İçtihat Programı, ET: 20.05.2023
Yargıtay 8. CD., T 09.04.2019, E 2017/3238, K 2019/5560 (<https://www.kazanci.com.tr>).

¹⁴⁷ Koca/Üzülmez, Özel Hükümler, s. 1218.

Mezkûr suçun temel şekli için altı aydan beş yıla kadar hapis cezası öngörüldüğü nazara alındığında, suçluyu kayırma suçuna ilişkin ceza belirlenirken yargılamaya yapan hâkime geniş bir takdir yetkisi bırakıldığını ifade etmek gerekmektedir. Ancak hâkimin alt sınırdan uzaklaşarak temel ceza miktarını belirlemesi durumunda, gerekçeli kararında bu hususa ilişkin değerlendirme yapması gerekmektedir.

Suçluyu kayırma suçunda uygulanacak dava zamanaşımı süresinin tespitinde suçun temel şekli ile daha ağır cezayı gerektiren nitelikli hallerin ayrı ayrı değerlendirilmesi gerekmektedir.

TCK 283/1. maddesinde düzenlenen suçluyu kayırma suçunun temel şeklinin üst sınırı beş yıl hapis cezası olarak öngörülmüş olup, Türk Ceza Kanunu'nun 66. maddesinin (e) bendi gereğince bu suç yönünden olağan dava zamanaşımı süresi sekiz yıldır.

Türk Ceza Kanunu'nun 66. maddesinin 3. fıkrası gereğince, dava zamanaşımı süresinin belirlenmesinde dosyadaki mevcut deliller itibarıyla suçun daha ağır cezayı gerektiren nitelikli halleri göz önünde bulundurulacağı hükmü gereğince suçluyu kayırma suçunun nitelikli halinin dava zamanaşımı süresinin hesaplanmasında rol oynadığı ifade edilmiştir. Dava zamanaşımının hesabında, suçun kanuni tanımında belirtilen cezanın üst sınırı dikkate alınacaktır. Buna göre suçluyu kayırma suçunun nitelikli halinin dava zamanaşımı süresi, Türk Ceza Kanunu'nun 66. maddenin (d) bendi gereğince, beş yıldan fazla ve yirmi yıldan az hapis cezasını gerektiren suçlarda on beş yıldır. Bu doğrultuda, suçluyu kayırma suçunun temel şekli için öngörülen hapis cezasının üst sınırından 1/2 oranında artırım yapıldığında, fail hakkında verilmesi muhtemel hapis cezası miktarının üst sınırının 5 yılı aştığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla suçun nitelikli hali olan TCK 283/2. maddesi yönünden dava zamanaşımı süresi on beş yıl olarak karşımıza çıkmaktadır.

Türk Ceza Kanunu'nun 67. Maddesinde dava zamanaşımı süresini durduran ve kesen nedenler sayılmış olup, zamanaşımını kesen sebepler yönünden, kanunda yazılı

şartlar çerçevesinde dava zamanaşımı sürelerinin yarısına kadar uzayacağı hüküm altına alınmıştır.

VII. YARGILAMA USULÜ

Türk Ceza Kanunu'nun 283. maddesinde düzenlenen suçluyu kayırma suçunu, 5235 sayılı Adliye Mahkemeleri Teşkilat Kanunu 12. maddesinde ifade edilen ağır ceza mahkemesinin görevine giren suçlardan olmadığından, adı geçen kanunun 11. maddesi uyarınca kovuşturmayla görevli bulunan mahkeme asliye ceza mahkemesidir. Ancak suçluyu kayırma suçunun avukat tarafından işlenmesi halinde 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun 58 vd. maddelerinde belirtilen özel soruşturma ve kovuşturma usulünün izlenmesi gerekmektedir. Bu durumda avukat hakkında soruşturma ve kovuşturma olanağının bulunması halinde görevli olan mahkeme ağır ceza mahkemesi olacaktır¹⁴⁸. Yargıtay Büyük Genel Kurulunun 25/01/2023 tarih ve 1 sayılı kararı ile, avukatlar hakkında verilen kararların temyiz incelemesi Yargıtay 8. Ceza Dairesi tarafından yapılmaktadır¹⁴⁹.

Suçluyu kayırma suçunda yetkili mahkeme ise CMK m.12 vd. maddelerinde düzenlenen genel yetki kurallarına göre belirlenecektir. Genel kural suçun işlendiği yer mahkemesinin yetkili olmasıdır. Suçluyu kayırma suçunda suçun işlendiği yer, öncül suçun failine yönelik imkân sağlama hareketinin gerçekleştiği yer olarak ifade etmek gerekir. Şayet imkân sağlama hareketinin gerçekleştiği yer tespit edilemiyorsa CMK'da düzenlenen alternatif yetki kurallarına göre yetkili mahkeme belirlenecektir.

Suçluyu kayırma suçu, ceza yargılaması bakımından şikâyete tabi olmaksızın doğrudan soruşturulan ve kovuşturulan suç özelliğine sahiptir. Cumhuriyet savcısının suç ihbarını öğrenir öğrenmez soruşturma işlemlerine kendiliğinden başlaması gerekmektedir. Kanunun 2. fıkrasında suçun kamu görevlisi tarafından gerçekleştirilmesi hali ceza miktarını artıran nitelikli hal olarak düzenlenmiştir. Kamu

¹⁴⁸ Gökcan/Artuç, s. 9280.

¹⁴⁹ <https://www.yargitay.gov.tr/documents/ek1-1674802439.pdf>.

görevlilerinin işlemiş oldukları suçlarda 4483 sayılı kanunun 4. maddesinin 1. fıkrası uyarınca soruşturma izni alındıktan sonra ilgili kamu görevlisi hakkında soruşturma işlemlerinin başlatılması gerekmektedir. Ancak adli olaylara ilişkin usulüne uygun şekilde görevlendirilen kamu görevlilerinin görevleri sırasında suçluyu kayırma suçunu işlemeleri durumunda CMK'nın 161. maddesinin 5. fıkrası gereğince soruşturma izni alınmasına gerek duyulmaksızın Cumhuriyet savcısı tarafından doğrudan doğruya soruşturma işlemleri başlatılabilir¹⁵⁰. Örneğin, Cumhuriyet savcısı tarafından adli vakiya ilişkin görevlendirilen polis memurunun öncül suçun failine araştırma işlemlerinden kurtulması için imkân sağladığının tespit edilmesi halinde, suçluyu kayırma suçunun yasal unsurları oluşmuş olacaktır. 4483 sayılı kanun gereği soruşturma izni alınması gerektiği düşünülse de somut olayda CMK'nın 161/5 hükmü gereğince soruşturma iznine gerek duyulmaksızın, Cumhuriyet savcısı tarafından doğrudan kamu görevlisi hakkında soruşturma yapılması gerekmektedir.

Kanunun 3. fıkrasında ise öncül suç failinin bazı yakınları ve suç ortağı bakımından şahsi cezasızlık nedeni öngörülmüştür. Soruşturma aşamasında şahsi cezasızlık nedenlerinden faydalanacak kişilerin tespitinden sonra Cumhuriyet savcısı CMK'nın 171. maddesinin 1. fıkrası gereğince bu kişiler hakkında takipsizlik kararı verebilir. Bu kararı verip vermemek hususunda zorunluluk bulunmayıp, bu kararı verip vermeme yetkisi Cumhuriyet savcısına takdiri olarak bırakılmıştır. Cumhuriyet savcısı takdir hakkını takipsizlik kararı vermeme yönünde kullanırsa bu durumda yetkili ve görevli mahkemeye hitaben iddianame düzenleyerek kamu davası açması gerekmektedir¹⁵¹.

Kovuşturma aşamasında ise durum soruşturma aşamasına göre farklılık arz etmektedir. Şöyle ki, kovuşturma aşamasında şahsi cezasızlık nedenlerinden faydalanacak olan kimselerin tespit edilmesinden sonra burada mahkeme tarafından CMK'nın 223. maddesinin 4. fıkrası uyarınca, ceza verilmesine yer olmadığına karar verilmesi zorunludur.

¹⁵⁰ Gökcan/Artuç, s. 9279.

¹⁵¹ Gökcan/Artuç, s. 9273; Yılmaz, s.171.

*Yargıtay kararına konu olayda*¹⁵², şahsi cezasızlık nedenlerinin bulunması halinde, ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Suçluyu kayırma suçuyla ilgili değinilmesi gereken diğer bir husus ise CMK m.8 vd. maddelerinde düzenlenen bağlantı kurumudur. Düzenleme gereğince, bir kişinin gerçekleştirmiş olduğu eylemlerden ötürü en az iki suçtan dolayı sanık sıfatının bulunması yahut suça birden çok kişinin iştirakinin bulunması nedeniyle en az iki sanığın bulunduğu durumlarda bağlantının gerçekleştiği ifade edilmektedir. Maddenin 2. fıkrasında ise özel muhtelif suçlarla ilgili özel düzenlemeye yer verilmiştir. Düzenlemeye göre, suçun meydana gelmesinden sonra suç delillerini yok etme gizleme veya değiştirme ile suçluyu kayırma suçlarının gerçekleştirilmesi halinde de bağlantının oluşacağı düzenleme altına alınmıştır¹⁵³.

Suçların bağlantılı olduğunun tespiti yapıldıktan sonra ayrı yürütülen muhakeme süreçleri birleştirilip yargılama sürecine bu şekilde devam olunmalıdır. CMK'nın 9. maddesinin 1. fıkrasında, aralarında yasa gereğince bağlantı tespit edilen durumlarda, işlenen suçlar farklı mahkemelerin görev alanına ilişkin ise bu davaların birleştirilmesi yoluna gidilerek yüksek görevli mahkemeye dava açılabileceği ifade edilmiştir. Bu durumu örnekle ifade edecek olursak, yağma suçundan yargılanan faile kayırma eylemleri ile imkân sağlayan kişinin davasının yüksek görevli mahkemede birleştirilmesi gerekmektedir. Nitekim yağma suçu ağır ceza mahkemesinin görevine girerken, suçluyu kayırma suçu asliye ceza mahkemesinin görev alanına girmektedir. Burada yağma suçunun yargılama faaliyetini icra eden ağır ceza mahkemesi yüksek görevli mahkeme niteliğinde olduğu için suçluyu kayırma suçunun da ağır ceza mahkemesinde birleştirilerek davaların birlikte görülmesi gerekmektedir¹⁵⁴.

¹⁵² “Aralarındaki ilişkinin baba oğul ilişkisi olduğu, bu nedenle failin şahsi cezasızlık nedenlerinden yararlanarak ceza verilmemesi gerekirken, mahkûmiyete ilişkin karar verilmesi..”

Yargıtay 8. CD., T 31.05.2022, E 2020/5854, K 2022/8060 (<https://www.kazanci.com.tr>).

¹⁵³ Yılmaz, s. 172.

¹⁵⁴ Yılmaz, s. 172.

Suçluyu kayırma suçuyla ilgili değinilmesi gereken bir diğerkonu ise tanıklıktan çekinme kurumudur. CMK'nın 50. maddesinin (c) bendi uyarınca, suçluyu kayırma suçundan dolayı şüpheli, sanık yahut hükümlü sıfatı bulunan kimselerin yeminsiz olarak dinleneceğı hüküm altına alınmıştır¹⁵⁵.

Suçluyu kayırma suçunda suçun kanuni tanımında belirtildiğı üzere, "suç işleyen bir kişiyeye" kayırma eylemleri ile imkân sağlanması suç olarak düzenleme altına alınmıştır. Öncül suçun faili hakkında öncül suçla ilgili yapılan yargılama süreci sonuçlanmadan suçluyu kayırma suçunun faili hakkında hüküm ihdas edilmesi mümkün değildir. Böyle bir durumda yargılamayı yapan mahkeme tarafından suçluyu kayırma suçundan dolayı hüküm verilecek ise, öncül suçun yargılması süreci sonuçlanmamış ise bu durum bekletici mesele yapılmalı ve öncül suçun sonucuna göre hareket edilmelidir. Öncül suçun faili hakkında mahkûmiyet kararı verilmesi halinde suçluyu kayırma suçunun faili hakkında da suçun yasal unsurları oluşmuş ise mahkûmiyet kararı verilebilecektir. Bununla birlikte öncül suçun faili hakkında şikayet veya dava zamanaşımı süresinin dolması gibi nedenlerle hakkında düşme kararı verilmiş olmasının suçluyu kayırma suçunun oluşmasına engel teşkil etmediğı ileri sürülmektedir. Şayet öncül suçun faili hakkında beraat kararı verilmesi halinde, suçluyu kayırma suçundan söz edilemeyecek ve fail hakkında da beraat kararı verilecektir¹⁵⁶.

VIII. BENZER SUÇLARLA MUKAYESESİ

A. SUÇ ÜSTLENME SUÇU

TCK'nın 270. maddesinde adliyeeye karşı suçlar başlığı altında suç üstlenme suçu düzenleme altına alınmıştır. Suçluyu kayırma suçu ile suç üstlenme suçu

¹⁵⁵ Yılmaz, s. 172.

¹⁵⁶ Gökcan/Artuç, s. 9257; Koca/Üzülmez, "Özel Hükümler", s. 1213; Özgenç, Suç Örgütleri, s. 226; Yılmaz, s. 173.

karıştırılmaya müsait iki suç tipi olarak karşımıza çıktığından, bu suçlar arasındaki içtima ilişkisinin ortaya konulması gerekmektedir.

Suç üstlenme suçu; kişinin yetkili makamlara gerçeğe aykırı olarak, suçu işlediği veya suça katıldığı yönünde beyanda bulunulması ile oluşmaktadır. Bu suçun, failin gerçekte olmayan bir suçu üstlenmesi veya işlenmiş bir suçun faili ya da şeriki olduğunu beyan etmesi şeklindeki hareketlerle oluştuğu kabul edilmektedir.

Nitekim suçu üstlenme suçunda, suçun gerçek failinin ortaya çıkmasını engelleme ve maddi gerçeğin ortaya çıkmamasına yönelik bir eylem söz konusudur¹⁵⁷. Ancak, suçluyu kayırma suçunun oluşması için, öncül suçun failine yönelik araştırma, yakalanma, tutuklanma veya hükmün infazından kurtulması için imkân sağlanması gerekmektedir¹⁵⁸.

Suç üstlenme suçu, kasten işlenebilen bir suçtur. Kişinin suç üstlenme eyleminde bulunurken hangi saiklerle hareket ettiği tipikliğin oluşması açısından önem arz etmemektedir. Suçluyu kayırma suçunda ise tipikliğin oluşması için suçun kanuni tanımında kastın yanı sıra manevi unsur olarak amaç unsuru da aranmaktadır¹⁵⁹.

Suçluyu kayırma suçunun hareketlerinden birisini teşkil eden “suç işleyen bir kimseye araştırmadan kurtulması için imkân sağlama” eylemi ile suç üstlenme suçunun iç içe geçtiği durumlar olabilmektedir. Örneğin, başka bir kimsenin işlemiş olduğu suçu, kendisi işlemiş gibi gösteren kimsenin eylemi, hem TCK 270. maddesinde düzenlenen suç üstlenme suçunu hem de failin araştırma işlemlerinden kurtulmasına imkân sağlamış olduğundan suçluyu kayırma suçunu oluşturacaktır. Bu suçlar arasındaki içtima meselesinin “*özel-genel norm*” ilişkisini ihtiva eden görünüşte içtima kuralı ile çözümlenmesi gerektiği ileri sürülmektedir. Bu kural

¹⁵⁷ Gökcan/Artuç, s. 9257.

¹⁵⁸ Demirbüker, Filiz/Şen, Ersan, “Suç üstlenme ve Suçluyu Kayırma Suçları”, <https://www.hukukihaber.net/sucu-ustlenme-ve-sucluyu-kayirma-suclari>, (04.05.2023).

¹⁵⁹ Evik, s. 727; Ünver, s. 411.

gereğince bu suçlar arasında farklı neviden fikri içtima ile meselenin çözümlenemeyeceği savunulmaktadır. Suçluyu kayırma suçunun kanuni tanımının suç üstlenme suçunu da içine alan yapısı nedeniyle genel nitelikte olduğu, suç üstlenme suçunun ise özel nitelikte olduğu ifade edilmektedir. Bu nedenle “*özel normun önceliği ilkesi*” bağlamında böyle bir durumda özel norm teşkil eden suç üstlenme suçunun tatbiki ile meselenin çözümlenmesi gerektiği savunulmaktadır¹⁶⁰. Aksi yöndeki görüşe göre, failin eylemi suçluyu kayırma suçuyla birlikte suç üstlenme suçunu da ihlal ediyorsa, buradaki mesele farklı neviden fikri içtima kuralı ile çözümlenmelidir. Nitekim her iki suç tipi adliyeye karşı suçlar başlığı altında düzenlenmiş olup, bu suçlar arasında genel-özel norm ilişkisinin kurulmasının mümkün olmadığı ileri sürülmektedir. Bu nedenle failin eyleminin her iki suç tipini oluşturması halinde farklı neviden fikri içtima kuralıyla meselenin çözümlenmesinin gerektiği belirtilmiştir¹⁶¹.

Suçluyu kayırma suçu ile birlikte suç üstlenme suçunun içtima halinde failin kastına göre hareket edilmesi gerekmektedir. Failin kastının ortaya konulmadığı durumlarda ise somut olay farklı neviden fikri içtima kuralları çerçevesinde çözümlenmelidir. Suç üstlenme suçu ile suçluyu kayırma suçunun iç içe geçmesi halinde farklı neviden fikri içtima kuralı gereğince, fail hakkında daha ağır ceza öngörülen suçluyu kayırma suçundan dolayı işlem yapılması gerekmektedir.

Yargıtay, suç üstlenme suçu ile suçluyu kayırma suçunun iç içe geçtiği durumlarda meselenin farklı neviden fikri içtima kuralı ile çözümlenmesi gerektiği yönünde karar vermektedir¹⁶².

¹⁶⁰ Zafer, “Faile Yardım Suçu”, s.213; Evik, s.727; Ünver, “Adliyeye Karşı Suçlar”, s 411; Gökcan/Artuç, “Türk Ceza Kanunu Şerhi”, s.9276-9277.

¹⁶¹ Demirbüker/Şen, “Suç Üstlenme ve Suçluyu Kayırma Suçları”

¹⁶²“*Trafik kazasında aracı eşi kullanmasına rağmen, eşinin alkol almış vaziyette polis çevirmesine gireceği sırada olası cezanın etkisinden bertaraf etmeye yönelik olarak polise aracı kullandığını beyan ederek eşinin eylemini üstlenen sanığın suçluyu kayırma suçunu işlediği ancak şahsi cezasızlık nedeni ile sanığa ceza verilmemesi gerekmektedir.*”

Yargıtay 6. CD., T 16.03.2006, E 2004/6201, K 2006/2573 (<https://www.kazanci.com.tr>).

Yargıtaya kararına konu bir başka olayda ise, kişinin üstlenmiş olduğu eylemin kendisi bakımından suç teşkil etmemesi, ancak yararına üstlenmiş olduğu kimse açısından suç teşkil etmesi halinde, suç üstlenme suçunun değil, suçluyu kayırma suçunun oluşacağı belirtilmektedir¹⁶³.

B. SUÇ DELİLLERİNİ YOK ETME, GİZLEME VEYA DEĞİŞTİRME SUÇU

Adliye karşı suçlar başlığı altında düzenlenen suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirme suçu, TCK'nın 281. maddesinde düzenleme altına alınmıştır. Anılan düzenleme gereğince, daha önceden işlenmiş olan bir suçun ortaya çıkmasını engellemek amacıyla suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirme eylemlerinde bulunan kimselerin cezalandırılacağı hüküm altına alınmıştır¹⁶⁴. Bu anlamda mezkûr suç ile korunmak istenen hukuki değer, adil yargılanma hakkı, maddi gerçeğin ortaya çıkarılması ve ceza adaletinin sağlanması olduğu ifade edilmektedir¹⁶⁵.

Suçluyu kayırma suçu, imkân sağlama hareketinin gerçekleştirilmesi açısından serbest hareketli suç olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle öncül suçun failine yönelik imkân sağlama eylemlerinin; bir delilin yok edilmesi, gizlenmesi veya değiştirilmesi şeklinde ortaya çıkması mümkündür. Böyle bir durumda suçların içtimaı meselesi gündeme gelecektir.

¹⁶³“Sanık G'nin kullanımındaki araçla 204 promil alkollü vaziyette seyir halindeyken alkolün etkisiyle hâkimiyeti kaybedip mağdura ait araç ile çarpışıp maddi hasarlı kazaya sebebiyet verdiği olayda sanık F'nin kendisinin alkollü olmaması nedeniyle üstlendiği fiilin kendisi açısından suç oluşturulması dikkate alındığında eylemin TCK'nın 283. maddesinde düzenlenen suçluyu kayırma suçunu oluşturduğu gözetilmeden..”

Yargıtay 8. CD., T 18.02.2020, E 2017/19782, K 2020/9941 (<https://www.kazanci.com.tr>); Aynı yönde benzer karar: “B'nin sürmüş olduğu araçta 1.90 promil alkollü vaziyette araç sürmeye devam ederken, trafik kazası yaptığı bunun üzerine trafik güvenliğini tehlikeye sokma suçundan açılan davada hakkında mahkûmiyet hükmü kurulan sanık S'nin gerçekte alkollü olmadığı B'nin eylemini üstlendiği şeklinde gerçekleşen olayda S'nin eylemi üstlendiği eylem bakımından suç niteliği taşımadığından dolayı S'nin eylemi bütünüyle değerlendirildiğinde suçluyu kayırma suçunu oluşturmasına rağmen, suç üstlenme suçundan hüküm tesis edilmesi yasaya uygunluk arz etmemektedir” Yargıtay 8. CD., T 18.02.2020, E 2022/2375, K 2022/12498 (<https://www.kazanci.com.tr>).

¹⁶⁴ Evik, s. 728.

¹⁶⁵ Evik, s. 728.

Örneğin, suç delillerini yok eden bir kimsenin öncül suçun failine yönelik kayırma amacıyla imkân sağlama kastı olmaksızın kendi menfaati doğrultusunda hareket etmesi halinde eylem münhasıran suç delilini yok etme suçunu oluşturacaktır¹⁶⁶. Failin eyleminin mezkûr suçları oluşturduğunun tespit edilmesi durumunda bu içtima meselesinin “özel-genel norm” kuralı gereğince çözümlenmesi gerektiği savunulmaktadır. Bu görüşe göre, böyle bir durumda daha özel hüküm niteliği taşıyan delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme suçundan failin cezalandırılması gerektiği savunulmaktadır¹⁶⁷. Diğer bir görüşe göre ise, iki suç tipinin aynı anda işlendiği tespit edilebiliyorsa burada suç işleyen kişiden farklı olarak yalnızca suç delillerine yönelik eylemlerin bu konuda özel düzenleme içeren suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirme suçunu oluşturması gerektiği savunulmaktadır¹⁶⁸.

Yargıtay kararına konu olayda¹⁶⁹, failin eyleminin hem TCK 281. maddesinde düzenlenen suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirme suçunu hem de TCK 283. maddesinde düzenlenen suçluyu kayırma suçunu oluşturduğunu ve meselenin farklı neviden fikri içtima kuralı uyarınca çözümlenmesi gerektiğini, TCK m.44 gereğince en ağır cezayı bünyesinde barındıran suçluyu kayırma suçundan dolayı failin cezalandırılması gerektiği vurgulanmıştır.

C. BAŞKASI YERİNE CEZA İNFAZ KURUMUNA VEYA TUTUKEVİNE GİRME SUÇU

Türk Ceza Kanunu'nun 291. maddesi, başkası yerine ceza infaz kurumuna veya tutukevine girme suçunu düzenlemiştir. Bu suçun oluşması için ön şart; fail hakkında

¹⁶⁶ Gökcan/Artuç, s. 9276.

¹⁶⁷ Evik, s. 729.

¹⁶⁸ Koca/Üzülmez, Özel Hükümler, s. 1215-1216; Gökcan/Artuç, s. 9276.

¹⁶⁹ “Sanığın silahla kasten adam öldürme suçunu işleyen K’yi ve suçta kullandığı silahı kendi evine götürüp silahı eve sakladıktan sonra, onu araçla İzmir’e, yakınlarının yanına bırakmaktan ibaret eyleminde; sanığın hem TCK 281. maddesindeki suç delilini gizleme hem de TCK 283. maddesindeki suçluyu kayırma suçunu işlediği anlaşılmalı, sanığın TCK 44 delaleti ile aynı yasanın daha ağır cezayı öngören TCK 283/1. Maddesi ile mahkûmiyetine karar verilmesi gerekirken iki ayrı suçtan mahkûmiyet kararı vermesi yasaya aykırıdır”

Yargıtay 8. CD., T 31.05.2018, E 2017/13784, K 2018/6233 (<https://www.kazanci.com.tr>).

hâkim veya mahkeme tarafından tutuklama kararı verilmiş olması veya fail hakkında mahkeme tarafından verilmiş mahkûmiyet hükmü bulunması gerekmektedir.

Mezkûr suç ancak yargılanan kişi hakkında tutuklama tedbirinin veya yargılanan kişi hakkında hüküm verildikten sonra tutukevine veya suçun infazının başka kimseler tarafından kasıtlı olarak yerine getirilmek istenmesi durumunda oluşmuş olacaktır. Ceza infaz kurumu veya tutukevine girme eyleminden kastedilen durumun hangi hususları kapsadığı noktasında muhtelif düşünceler ortaya atılmıştır. Bir görüşe göre, failin ceza infaz kurumu veya tutukevine fiili olarak kayıt işlemlerinin yapılmasıyla birlikte tipikliğin oluştuğu ileri sürülmektedir¹⁷⁰. Aksi yöndeki görüşe göre, ceza infaz kurumu yahut tutukevi olarak nitelendirilen alana failin bedenen girmesiyle suçun oluşacağı ifade edilmektedir¹⁷¹.

Doktrinde başkasının yerine tutukevine girme suçu bakımından bir kimsenin kendisini suçun gerçek faili olmadığı halde gerçek fail gibi hareket ederek mahkemeye bu kanaati oluşturup hakkında tutuklama kararı verilmesini sağladıktan sonra tutukevine girmesi halinde de bu suçun oluşacağı ileri sürülmektedir¹⁷². Aksi yöndeki görüşe göre, hakkında tutuklamaya dair karar verilmiş bulunan şüpheli veya sanığın bulunması tipikliğin oluşması için ön şart olarak kabul edildiğinden, tutuklu bir kimse bulunmadan bu suçun oluşmasının mümkün olmadığı savunulmaktadır. Tutuklu bir kimse bulunmadan kendisini gerçek failmiş gibi gösterip kendisinin tutuklanmasına neden olması ve bu kararın infaz edilmesi halinde, failin eyleminin diğer koşulların varlığı halinde suçluyu kayırma suçunu oluşturacağı ifade edilmektedir¹⁷³. Burada mezkûr suçun oluşması için suçun kanuni tanımında belirtildiği üzere, bir suçtan dolayı yargılanan şüpheli veya sanık hakkında mahkeme

¹⁷⁰ Meran, Adliye İlişkin Suçlar, s. 404; Gerçekler, Hasan, Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, 4. Cilt, 2. Baskı, Ankara 2014, s. 5498.

¹⁷¹ Meran, Adliye İlişkin Suçlar, s. 404; Ünver, s. 591; Aksan, Murat, Başkası Yerine Ceza İnfaz Kurumuna veya Tutukevine Girme Suçu, Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 9, Sayı 2, 2019, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/915217> (son erişim tarihi: 13.05.2023), s. 364.

¹⁷² Malkoç, İsmail, Açıklamalı Türk Ceza Kanunu, 4. Cilt, 4. Baskı, Ankara 2013, s. 4752; Yaşar, Osman/Gökcan, Hasan Tahsin/Artuç, Mustafa, Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, 6. Cilt, 2. Baskı, Ankara 2014, s. 8536.

¹⁷³ Aksan, s. 364-365.

veya hâkim tarafından tutuklama veya hüküm verilmesi gerekmektedir. Bu koşullar gerçekleştikten sonra bu suç işlenebilir hale gelmektedir.

Tutuklunun bulunduğu yerden firar etmesinden sonra gerçek fail yerine başkasının teslim olması halinde başkasının yerine tutukevine girme suçunun oluşacağı açıktır. Bununla birlikte teslim olan kişi gerçek faili tutuklama veya hükmün infazından kurtarmak amacıyla bu eylemi gerçekleştirdiği zaman suçluyu kayırma suçunun yasal unsurları da oluşacağı ileri sürülmektedir. Burada iki suç tipinin de yasal unsurları olduğundan dolayı meselenin farklı neviden fikri içtima kuralı gereğince çözümlenmesi gerektiği savunulmaktadır¹⁷⁴. Suçluyu kayırma suçunda, tutuklamadan kurtarmak amacıyla imkân sağlama olarak düzenlenen hareketten anlaşılması gereken durumun, tutuklama müzekkeresinin düzenlenmesiyle fiili olarak failin tutuklanması anına kadar sınırlı bir süreç olduğu ifade edilmelidir. Nitekim fail hakkında fiili olarak tutuklama kararı gerçekleştirildikten sonra failin kaçmasını sağlamaya yönelik eylemler TCK'nın 294. maddesinde düzenlenen kaçmaya imkân sağlama suçunu oluşturacaktır. Böylelikle, failin ceza infaz kurumu veya tutukevine girdikten sonraki eylemlerinde TCK'nın 291. maddesinde düzenlenen başkasının yerine ceza infaz kurumuna veya tutukevine girme suçu oluşacaktır.

D. YALAN TANIKLIK SUÇU

Yalan tanıklık suçu, Türk Ceza Kanunu'nun 270. maddesinde düzenleme altına alınmıştır. Düzenlemeye göre, tanık dinlemeye yetkili adli makamlar huzurunda gerçeğe aykırı beyanda bulunan kişilerin cezalandırılacağı öngörülmüştür.

Bir kimseyi suç soruşturması veya kovuşturmasından kurtarmak amacıyla yalan tanıklık yapan kimsenin eylemi aynı zamanda araştırma işlemlerinden kurtulması için imkân sağlamak suretiyle suçluyu kayırma suçunun oluşmasına da

¹⁷⁴ Aksan, s. 367.

sebebiyet verebilir. Böyle bir durumda meselenin farklı neviden fikri içtima kuralı ile çözümlenmesi gerektiği ileri sürülmektedir¹⁷⁵.

*Yargıtay kararına konu olayda*¹⁷⁶, tanık dinlemeye yetkili makamlar tarafından dinlenmeyen kişinin bilgi alma sıfatıyla kolluğa vermiş olduğu ifadesindeki gerçeğe aykırı beyanların yalan tanıklık suçunu oluşturmadığına, araştırma işlemlerinden kurtarmak amacıyla öncül suçun failine imkân sağlama olarak kabul edilen eylemin suçluyu kayırma suçunu oluşturacağına karar vermiştir.

*Yargıtay kararına konu bir başka olayda*¹⁷⁷ ise, tanık dinlemeye yetkili makamlar huzurundaki gerçeğe aykırı beyanların yalan tanıklık suçunu oluşturduğuna hükmedilmiştir.

¹⁷⁵ Tuncer, İnce, Asuman, Yalan Tanıklık Suçu, Yayımlanmış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Ankara 2019, s. 199; Gökcan/Artuç, s. 9278.

¹⁷⁶ “Tanık sıfatıyla dinlemeye yetkili bulunan mercii önünde ifade vermeyen sanığın eylemleri yalan tanıklık suçunu oluşturmayıp, taksirle yaralama suçunun failinin C olduğunun anlaşılmasını önlemek amacıyla araştırma işlemlerini yanlış yola sevk etmek amacıyla kolluk görevlilerine gerçeğe aykırı beyanda bulunmak fiilinin suçluyu kayırma suçunu oluşturduğu gözetilmeden verilen karar yasaya uygun değildir.”

Yargıtay 8. CD., T 07.10.2019, E 2019/12569, K 2019/11886 (<https://www.kazanci.com.tr>).

¹⁷⁷ “Sanıkların Cumhuriyet Savcılıklarında vermiş oldukları yeminli tanık ifadelerinde; olay günü diğer sanık S ile birlikte Y ile karşılaştıkları ve S'nin yanlışlıkla Y'ı arabadan aldığı silahla vurduğuna, S'nin olay yerinde bulunmadığına ilişkin beyanlarından ibaret eylemlerin, yalan tanıklık suçunu oluşturduğu gözetilmeksizin yasaya aykırı olarak karar verilmesi”

Y.8. CD, E. 2017/8909, K. 2017/13480, T. 29.11.2017. UYAP İçtihat Programı E.T: 30.05.2023

Yargıtay 8. CD., T 29.11.2017, E 2017/8909, K 2017/13480 (<https://www.kazanci.com.tr>).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Suçluyu kayırma suçu, TCK'nın "Millete ve Devlete Karşı Suçlar ve Son Hükümler" başlıklı dördüncü kısmının Adliyeye Karşı Suçları içeren ikinci bölümün 283. maddesinde düzenlenmiştir. Maddenin 1.fikrasında suç işleyen bir kişiye, araştırma, yakalanma, tutuklanma veya hükmün infazından kurtulması için imkân sağlayan kimsenin 6 aydan 5 yıla kadar cezalandırılacağı hüküm altına alınmıştır. Kamu görevlileri tarafından suçluyu kayırma suçunun işlenmesi hali, anılan kanun maddesinde ceza miktarını yarı oranında artıran nitelikli hal olarak düzenlemiştir. Son fıkrada ise eylemin "üstsoy, altsoy, eş, kardeş veya diğer suç ortağı" tarafından gerçekleştirilmesi hali şahsi cezasızlık nedenleri olarak düzenleme altına alınmıştır.

Suçluyu kayırma suçunun işlenebilmesi, zaman bakımından önceden gerçekleştirilmiş öncül suçun varlığına bağlıdır. Suçun kanuni tanımında suçluyu kayırma suçunun işlenebilmesi için genel kast ile birlikte ayrıca amaç unsuruna da yer verilmiştir. Ayrıca suçluyu kayırma suçunu işleyen failin cezalandırılması, kayırma eyleminde bulunduğu kimsenin yargılama sonucuna göre şekillenmektedir. Suçluyu kayırma suçu yukarıda izah ettiğimiz nedenlerden dolayı işlenebilmesi sıkı şartlara bağlanmış bir suç tipi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bununla birlikte, adliyeye karşı işlenen suçlarda, suçla korunan hukuki değerlerin bir diğer yönü ise, adli makamlarının yargılama faaliyetlerini kesintisiz bir şekilde yürütülmesine ilişkindir.

TCK'nın 283. maddenin 2. fıkrasında ise daha fazla cezayı gerektiren nitelikli hal düzenleme altına alınmıştır. Madde metninde, suç sayılan eylemlerin kamu görevlisinin nüfuzunu kötüye kullanması ihtimaline karşılık böyle bir düzenlemenin ihdas edildiğini ifade etmek gerekir. Nitekim suç işleyen kişiler hakkında yürütülen soruşturma ve kovuşturma işlemleri, genellikle kamu görevlileri eliyle yürütülmektedir. Bu yönüyle değerlendirildiğinde, suçun nitelikli hali yönünden yapılan kanuni düzenlemenin yerinde bir düzenleme olduğunu söylemek mümkündür. Ancak, kayırılan kişinin kamu görevlisi ile yakın hısımlık ilişkisinin bulunması halinde, kamu görevlisi tarafından da görevin getirdiği nüfuz kötüye kullanılarak bu suç işlenebilir. Her ne kadar daha ağır cezayı gerektiren nitelikli hal olarak bu durum

öngörülse de TCK'nın 283. maddesinin 3. fıkrasında öngörülen şahsi cezasızlık nedenlerinden birinin gerçekleşmesi halinde kamu görevlisinin cezalandırılması yoluna gidilemeyecektir. Bu yöndeki düzenlemenin kötüye kullanılmasının önüne geçilebilmesi adına, suçun kamu görevi icra eden kamu görevlileri tarafından işlenmesi halinde şahsi cezasızlık nedenlerinin uygulanmayacağına ilişkin kanuni düzenleme yapılmasının yerinde olacağı değerlendirilmektedir.

TCK'nın 283. maddesinin 3. fıkrasında, şahsi cezasızlık nedenlerine yer verilmiştir. Medeni hukuk bağlamında yakın kan hısımlarından, “üstsoy, altsoy, eş, kardeş” tarafından suçluyu kayırma suçunun işlenmesi halinde bu kişilerin cezalandırılmayacağı hüküm altına alınmıştır. Bununla birlikte suçun “diğer suç ortağı” tarafından işlenmesi hali de şahsi cezasızlık nedeni olarak düzenlenmiştir. Şahsi cezasızlık nedeni öngörülen kişiler kanunda tahdidi bir biçimde düzenlemiştir. Bu düzenleme “belirlilik ilkesi” bağlamında yerinde olmakla birlikte, şahsi cezasızlık nedeni öngörülen kişilerin kapsamının biraz daha geniş tutulmasının yerinde olacağı düşünülmektedir. Zira suçluyu kayırma suçunun unsurları gözetildiğinde, akrabalık ilişkilerinin bulunduğu durumlarda kişilerin faili koruma içgüdüğü ile hareket etmesi pek muhtemeldir.

Adliye karşı işlenen suçların içtima meselesinde doktrinde görüş birliği bulunmadığını söylemek gerekir. Suç tiplerinin birbirlerini kapsayacak şekilde düzenlenmesi uygulamada birçok sorunu da beraberinde getirmektedir. Özellikle suçluyu kayırma suçunun, suçun benzer suçlarla mukayesesi bölümünde inceleme yapılırken suçlar arasındaki içtima ilişkisi sonucunda aralarındaki farklar ortaya konulmaya çalışılmıştır. Nitekim iç içe geçen suçların ortaya çıkması halinde bu suçların içtima meselesinin çözümlenmesi noktasında yargıtay ve doktrinde birtakım ölçütler getirilmiştir. Doktrindeki bir görüş, meselenin genel-özel norm ilişkisiyle çözümlenmesi gerektiğini savunurken, doktrinde farklı bir başka görüş; bu meselenin farklı neviden fikri içtima kuralları çerçevesinde çözümlenmesi gerektiğini savunmaktadır. Suçluyu kayırma suçunun benzer suçlarla arasındaki içtima ilişkisi ve ayrıca adliye karşı diğer suçların kendi aralarındaki içtima ilişkilerinde yargıtay

umumiyetle, farklı neviden fikri içtima kurallarını göre hareket ederek meseleyi çözümlenmektedir.

Öncesinde 765 sayılı ETCK'nın 296. maddesinde düzenlenen suçluyu kayırma suçunun işlenmesi sonucunda uygulanacak olan yaptırım, öncül suça göre belirlenmekteydi. 5237 sayılı TCK'da ise eski kanun döneminin aksine suçluyu kayırma suçunun yaptırımı öncül suçtan bağımsız olarak müstakil bir biçimde düzenlenmiştir. Öncül suçla orantılı olarak yaptırım uygulanmasını ihtiva eden eski kanun dönemindeki düzenleme ceza adaleti açısından yerinde bir düzenleme olduğu gerekçesiyle, yeni kanun döneminde böyle bir düzenlemeye yer verilmemesi eleştirilmektedir. Eski kanun döneminde, "hapis cezasını gerektiren suçlarda altı aydan iki seneye, ağır hapis cezası gerektiren suçlarda iki seneden dört seneye, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası gerektiren suçlarda ise üç seneden beş seneye" kadar hapis cezasına hükmedileceği düzenlenmişti. 5237 Sayılı TCK'da ise altı aydan beş yıla kadar hapis cezası belirlenmiştir. Burada kanun koyucu eski kanun dönemindeki suçluyu kayırma suçu için belirlenen asgari ve azami hapis cezalarında herhangi bir değişiklik yapmadan münhasıran öncül suçtan bağımsız olarak cezanın bireyselleştirilmesini öngören düzenlemeye yer vermiştir. Bu nedenle uygulamada suçluyu kayırma suçuyla ilgili yaptırım uygulanırken, öncül suçun niteliğine göre ceza miktarının belirlenmesi ceza adaleti açısından yerinde olacaktır.

KAYNAKÇA

Centel, Nur / ZAFER, Hamide, Ceza Muhakemesi Hukuku, 9. Baskı, İstanbul 2012.

Demirbaş, Timur, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 6. Baskı, Ankara 2019.

Düzgün, Nuri/Elmacı, Şerafettin, 5237 Sayılı Türk Ceza Kanununa Göre Olası Kast-Bilinçli Taksir ve Taksirle İşlenen Suçlar, Ankara 2007.

Ekici, Şahin, Meral, Ceza Hukukunda Rıza, İstanbul 2012.

Erdoğan, Oktay, İnfaz Hukuku, 2. Baskı, Ankara 2016.

Gerçeker, Hasan, Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, Cilt 4, 2. Baskı, Ankara 2014.

Gökcan, Hasan Tahsin / Artuç, Mustafa, Türk Ceza Kanunu Şerhi, Cilt 6, Ankara 2021.

Gökcan, Hasan Tahsin, Açıklamalı Avukatlık Yasası, Avukatların Görev Suçları Özel Soruşturma Usulü Hukuki Sorumluluk, 2.Baskı, Ankara 2009.

Gökçen, Ahmet, Tanzimat Dönemi Osmanlı Ceza Kanunları ve Bu Kanunlardaki Ceza Müeyyideleri, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, İstanbul 1989, s. 139.

Hakeri, Hakan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 17. Baskı, Ankara 2014

Kunter, Nurullah, Suçun Kanuni Unsurları Nazariyesi, İstanbul 1949.

Koca, Mahmut / Üzülmez, İlhan Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, 8. Baskı, Ankara 2022 (Özel Hükümler).

Koca, Mahmut / Üzülmez İlhan, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 14. Baskı, Ankara 2021 (Genel Hükümler).

Malkoç, İsmail, Açıklamalı-İçtihatlı 5237 Sayılı Yeni Türk Ceza Kanunu, 2. Cilt, 2. Baskı, Ankara 2007.

Malkoç, İsmail, Açıklamalı Türk Ceza Kanunu, 4. Cilt, 4. Baskı Ankara 2013.

Meraklı, Serkan, Ceza Hukukunda Kusur, Ankara 2017.

Meran, Necati, “Yeni Türk Ceza Kanunun’da Kamu Görevlisine ve Adliyeye İlişkin Suçlar, Ankara 2006 (Adliyeye İlişkin Suçlar).

Meran, Necati, Açıklamalı-İçtihatlı Yeni Türk Ceza Kanunu, 2. Baskı, Ankara 2007.

Ozansü, Cemil, Mehmet, Ceza Hukukunda Kasttan Doğan Sübjektif Sorumluluk, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, İstanbul 2007, s. 139-140.

Özbek, Özer, Veli, “TCK İzmir Şerhi Türk Ceza Kanunu’nun Anlamı (Açıklamalı-Gerekçeli-İçtihatlı), 4. Baskı, Ankara 2010.

Özbek ve Diğerleri, Ceza Muhakemesi Hukuku, 8. Baskı, Ankara 2016.

Özen, Mustafa, Ceza Muhakemesi Hukuku Dersleri, 3. Baskı, Ankara 2018.

Özgenç, İzzet, Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi, 3. Baskı, Ankara 2006.

Özgenç, İzzet, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 3. Baskı, Ankara 2008 (Genel Hükümler 1).

Özgenç, İzzet, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 5. Baskı Ankara 2010 (Genel Hükümler 2).

Özgenç, İzzet, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 11. Baskı, Ankara 2014 (Genel Hükümler 3).

Özgenç, İzzet, “Suç Örgütleri”, 13. Baskı, Ankara 2020 (Suç Örgütleri).

Öztürk, Bahri / Erdem, Mustafa R., Uygulamalı Ceza Hukuku ve Emniyet Tedbirleri Hukuku”, 12. Baskı, Ankara 2012.

Savaş, Vural/Mollamahmutoğlu, Sadık, Türk Ceza Kanunu Yorumu, 2. Cilt, 2. Baskı, Ankara 1998.

Sevük, Yokuş, Handan, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, 2. Baskı, Ankara 2019.

Soyaslan, Doğan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, 12. Baskı, Ankara 2018.

Talas, Serdar, “Ceza Hukukunda Kusur İlkesi Bağlamında Nedeninde Serbest Hareket (actio libera in causa) Kavramı ve Geçici Nedenlerin Ceza Sorumluluğuna Etkisi”, Yayımlanmış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, İstanbul 2012, s. 33.

Tuncer, İnce, Asuman, “Yalan Tanıklık Suçu”, Yayımlanmış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Ankara 2019, s. 199.

Ünver, Yener, “Adliyeye Karşı Suçlar”, Seçkin Yayınevi, 2. Baskı, Ankara, 2010

Yaşar, Osman/Gökcan, Hasan Tahsin/Artuç, Mustafa, Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, Cilt 6, 2. Baskı, Ankara 2014.

Yenisey, Feridun / Nuhoğlu, Ayşe, Ceza Muhakemesi Hukuku, 7. Baskı, Ankara 2019.

Yurtcan, Erdener, Yargıtay Kararları Işığında Adliyeye Karşı Suçlar, İstanbul 2010 (Adliyeye Karşı Suçlar).

Yurtcan, Erdener, Cumhuriyet Savcısının ve Ceza Yargıcının Başvuru Kitabı, 7. Baskı, Ankara 2016.

Zafer, Hamide, Faile Yardım Suçu ve Müdafin Bu Suçtan Sorumluluğu, İstanbul 2004.

Çevrimiçi Kaynaklar

Aksan, Murat, Başkası Yerine Ceza İnfaz Kurumuna veya Tutukevine Girme Suçu, Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 9, Sayı 2, 2019, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/915217> (son erişim tarihi: 13.05.2023), s. 364-367.

Demirbüker, Filiz / Şen, Ersan, “Suç Üstlenme ve Suçları Kayırma Suçları”, <https://www.hukukihaber.net/sucu-ustlenme-ve-sucluyu-kayirma-suclari>, (04.05.2023).

Evik, Vesile Sonay, “Suçluyu Kayırma Suçu”, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 9, Sayı 1, İstanbul 2010, <https://jurix.com.tr/article/13560> (son erişim tarihi: 05.01.2023), s. 717-744.

Özbek, Özer, Veli/Doğan, Koray, Zorunluluk Halinin Hukuki Niteliği, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 9, Sayı 2, İzmir 2007, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/754113> (son erişim tarihi 17.04.2023), s. 197.

Özek, Çetin, “Adliyeye Karşı Suçların Hukuksal Konusu”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt 55, Sayı 3, İstanbul 1997, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/95771> (son erişim tarihi: 09.12.2022), s. 17-33.

Özgenç, İzzet, “Yargı görevini yapanı etkilemeye teşebbüs, Suçluyu Kayırma ve Rüşvet Suçlarına İlişkin Bir Olay Üzerine Hukuki Tespit ve Değerlendirmeler”, <https://www.izzetozgenc.com/data/contents/yargi-gorevi-yapani-etkilemeye-tesebbus-sucluyu-kayirma-ve-rusvet-suclarina-iliskin-bir-olay-uzerine-hukuki-tespit-ve-degerlendirmeler.pdf> (20.09.2023).

Yılmaz, Zahit, “Suçluyu Kayırma Suçu (TCK m.283)”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cilt 18, Sayı 1, İstanbul 2012, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/790039> (son erişim tarihi: 15.12.2022), s. 150-173.

